

aino

SYSSNUMERO

N:o 4 • 1938

Ompelutarpeiden liike

Aina Hurskainen

Oulu, Pakkahuoneenkatu 13

Puhelin 2471

ENSILUOKKAINEN

KANGAS- JA LENINKILIIKE

**KOULUKENGÄT
JA SYYSJALKINEET**

valitsette helposti runsaasta,
kaikkia parhaita tehtaita
edustavasta valikoimastamme

Juuri saapunut kauniita syysuutuuksia!

Osuusliike **ARINA** RL

Mistäkö

Soittimia?

NO TIETYSTI

WESTERLUNDILTA

Asemakatu 15 — Oulu — Puhelin 3036

CHEDDARJUUSTO

on hapahko, raikasmakuinen

HERKKUJUUSTO

S A A T A V A N A

**VALION MYYMÄLÄSTÄ
HALLISTA**

**OULUN
HOTELLI SEURAHUONE**

Suositteltaan

RAVINTOLAA

OMA KESKUS: 2316, 2317, 2318

Käyttäkää

JUNNELIUS'EN

kuuluisia radioaktiiviseen
lähdeveteen valmistettuja

VIRVOKKEITA

Ainutlaatulsia koko maassa!

**UUSI KIVENNÄISVESITEHDAS
V. JUNNELIUS, Oulu, puh. 2094**

OULUN KAUPUNGIN SÄÄSTÖPANKKI

(PERUSTETTU VUONNA 1845)

KIRKKOKATU 10 — PUHELIN 2095

TALLETUKSET 79 MILJOONAA

AHJO

NUOREN KANSALLISEN SUUNNAN SIVISTYSJULKAISU

Toimitus: YRJÖ KOIVUKARI (pää- ja vastaava), LAURI HELES, PAAVO HYNYNEN, EINO PITKÄKOSKI, OLLI RAUTIO

1938 • Lokakuu • No 4

Kansi: MIKKO ASUNTA

AUTIOSSA

MAASSA

MUUTTOLINNUT SHIVET VÄLKKYIN LENTÄÄ KAUKOMAITA PÄIN.
KUNNAHILLA SEISOO KOIVUT KELTAISISSA PUVUISSAAN.
ÄSKEN PARVEN HÄÄMÖITTÄVÄN VIELÄ ETELÄSSÄ NÄIN.
NYT ON LYIJYNHARMAA TYHJYYS KAIKEN YLLÄ KUMOLLAAN.

KORPILAMMEN SYNKKÄ SILMÄ TUSKAISENA TUIJOTTA.
RANNAN KAISLAT KAHISEVAT, HUOKAA KUUSET KUJAN SUUN.
SAMMUU SÄNGEN KULTAVÄLKE, AUTIOKSI MUUTTUU MAA.
HIIPUU LÄNNEN RUSKOPILVET TUMMETESSA KAIKEN MUUN.

PIMEYDEN VANKILASSA VIETÄN IKUISUUTTA YÖN.
AAVELINNUT ÄÄNETTÖMÄT LENTÄÄ RÄMEMAILTA PÄIN.
HILJAISUUDEN SEINÄÄN ISKEN, TAIKAKEHÄN RIKKI LYÖN.
AAMUN HÄMÄRTÄISSÄ HUOMAAN TALVEN TULLEEN TUISKUSAIN

EINARI VUORELA

Tulevaisuus

JA

NYKYHETKI

Ihmiskunnan omatunto vavahtelee. Sodan synkkä painajainen levittää mustan verhonsa ylitsemme tahtoen upottaa epätoivon lamauttavaan pimeyteen. Usko hyvään, usko totuuden voimaan on jälleen koetuksella, että sen arvo havaittaisiin.

Kansat ovat eläneet pimeydessä. On tajuttu vain pintailmiöt, eksytty näennäiseen, tie syvyyteen on ollut suljettu. Niin hyvin kaikki moraalielämän kuin persoonallisuuden syväkasvun tehostus on ollut vihattua, koska tämän sisäisen voiman edellytykset itsestään tuhonneet ovat nousseet valtaan.

Mutta valheen perusteet järkkyvät. Elämme ihmisen aukenemisen mullistavaa kriisiä maailman historian kulkua aiheuttaneiden lakien uudenlaatuiseen ymmärtämiseen. Vakavina kohtalon hetkinä kadottaa taitavien oppijärjestelmien ja värikkäiden harha-assosiatiodien voima vaikutustehonsa. Ihmishenkeä sitoneiden mustien kahleiden valta on murtumassa. Kansojen kohtaloihin vaikuttaneiden kaksoisveljien, väärän kunnian- ja vallanhimon sekä maailman valtiaana hallitsevain finanssien tuomio on oleva raskas. Vasta kärsimyksen pohjalla tajutaan, että on olemassa arvoja, mitä ei voida rahalla ostaa, mutta kylläkin rahan voimalla tuhota. On aika kansojen, puolueiden ja yksilöiden mennä itseensä — kääntää syytösten kärki omaan rintaan.

Nuorison harteilla on tulevaisuuden vastuu. Nuoruus ei elä nykyhetkeä, vaan tulevaisuutta varten. Vain nuori voima voi poistaa vanhojen erehdyksen luoman uupumuksen.

Aikamme nuoriso on varmaankin tietoisempaa kuin minään menneenä aikana kaaoksen synnyttäneiden voimain näkymättömästä toiminnasta. Ja milloin nuoriso ei ehkä tietoisesti tajua, silloin tuntee se omallatunnollaan, miten vain epäitsekäimpään uhriin kykenevä teon rohkeus on ainoa pelastaja.

Aika kasvattaa vahvojen omientuntojen syvää pelottomuuden voimaa, kansojen ahdistus odottaa tämän voiman esiinnousua. Se ei saa järkkyä, sen täytyy kasvaa tajuamaan näennäisen ja kestävän ero, kun sen aika on astua velvollisuuttaan täyttämään.

Elämme kansallisuusajatuksen ja sen mukanaan synnyttämän, kodin ja perhe-elämän uudistumisen sekä eettisten arvojen oivalluksen suurta vuosisataa. Kansojen sydän vavahtelee henkivaltojen sodassa toisiaan vastaan. Vain raskaimman paineen hetkillä tapahtuu ihmisen sielussa oikean ja väärän kirkastumisen jako. Tämä ajottainen paine on välttämättömyys ihmiskunnan kehityksen tiellä. Tämän paineen alaisuudessa kasvavat kansojen suuret johtajapersonallisuudet, joiden sieluun latautuva hengen voimavirta purkautuu jälleen massojen elämää ohjaavaksi korkeamman moraalin, korkeamman oikeuden tien avajaaksi. Suomen kansa elää näiden johtajien esiinastumisen odotuksen syvää kypsyä aikaa.

VUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

LAKEUDEN RUNOILIJAA HEIKKI TOPPILA

Pyhä Liminka — pohjois-pohjalaisen hengen symboli ja voimakeskus! Traditioita luova, myrskyä synnyttävä heräävään alkuvoimain, laajojen ääriviivojen, lakean maan ja avaran taivaan yhtymys! — Jos ulotamme sädekimpuksi jakautuvan vallokeilan Heikki Toppilan tuotannon syvyyksiin ja valokuvaamme kuin filmi-
nauhalle jatkuvaksi näkysarjaksi saadut kuvat tästä tuotannon alasta sen loppuun, täytyy meidän tuntea se ympäristön, luonnon mystillisen raskas, graniittikuoreen katsoen mykkä suuruus ennenkuin alamme ymmärtää Heikki Toppilan syvintä. Niinkuin Toppilan koko tuotannossa käy valoon ponnistavien ja niitä vastustavien voimien uhmamyrsky, niin on ollut ja täytynyt olla Toppilan koko kirjailijataipaleeseen nähden: Toppila on vastustettu, mutta tulevaisuutta luova, sillä hänelle on uskottu armoitetun taiteilijan, sisäisen näkijän voimakeinot hallittaviksi.

Toppilan tyyli on hänelle tunnusomaisen persoonallista, väliin keveää, omituisen ilmapana hengähtelevää, täynnä avaruutta ja valoa, lakeuden milloin kuultavia tunteja, taivaan laajaa sineä, milloin raskasta, maahan painavaa yksitoikkoisuutta, milloin kesän vehmasta, väkevänä tuoksuilevaa idylliä. Toppilan tyyli on erikoisen ominaista kielen laaja aaltoilu, ikäänkuin väliin tiivistyminen kovaksi, kivettyneeksi painoksi, väliin taas sulaen

plastillisena lainehtivaksi virraksi, sitten jo keventyen ilmapana hengen aaltoiluksi . . . Itse tämä tyyli sisältää mielestäni jo psykologisen tutkimuksen kannalta jotakin tähän saakka tuntematonta, mikä on tutkijoille avaava uusia näkyjä aikanaan. Tyylihan ei ole muuta kuin taiteilijan luovan hengentilan syväaaltoidun itsetiedoton ilmaus. Kaikki keinotekoinen silaus ja näpertely, mitä kivettyneet taiteen käsityöläiset usein tyyliksi nimittävät, on todellisen taiteen väärennystä. Näin myös yritetään eräillä ta-
hoilla alentaa Toppilan tuotannon arvoa. Tämä kielen ilmaisun merkillinen kyky syttyä ja sammua, leimahtaa valloksi ja pimentyä, sulaa ja kovettua, valon ja varjon dynaaminen poljento, sanojen ja muotojen toisinaan ehkä liiallinen vuolaus ja monivivahteisuus, mitä se muuta on kuin kuvattavan kansan sielun elävää ilmaisua.

Toppilan paikatellen rohkean karkea ja siksi toisinaan mauttomalta vaikuttava realismi on kuitenkin harvoin tyhjää, älytöntä loruilua, se on useimmiten viisaan huumorin kannattamaa, siinä esiintyy pohjalainen huumorintaju mielestäni tyyppillisessä muodossaan: muhoilevana hymyilyinä, silmäkulmissa viisaat, vaikuttavat rypyt, jokaisella sanalla ja lauseella usein salainen avarampi tarkoituserä, jolle kukin lukija antaa merkityksen älynsä rajojen mukaan. Siellä ovat noitat ja velhot, pöppämiehet ja taioilla parantajat, siellä "larisevat" ukot ja akat, milloin kirkkaan kesäpäivän aurinkoisissa, milloin hikisissä ja tunkkautuneissa

pirteissä, tarinoita ja satuja, loruja loputtomasti . . . Se viisaus, mikä virtaa näiden tarinoiden läpi, ei ole useinkaan ei edes vähimmässäkään määrässä ns. järjellä tajuttavissa, sillä se on heijastusta syvemmästä. Juuri noissa tarinoissa virtaa Suomenkansan sielu sen primitiivisistä alku-uumenistaan tietoisuuteen selkiävänä.

Tämän viisauden syvällisyys jää pelkän ulkotodellisuuden tajuaville, järkensä kahleisiin kivettyneille kokonaan avautumatta, mutta yksilöt, joissa elää ja liekehtii tämä "mystillinen" sisäinen "vaisto", tämä sielun salainen kyky nähdä ja aavistaa kauas läpi sumujen, uumoillen hienoisimmat aavistelut kuin unessa, ennenkuin totuus päivän valoon puhkeaa, löytävät uudelleen ja uudelleen aiheita palata tutkimaan Toppilan tuotannon tätä vaikeasti oivallettavaa sisäistä puolta. Ja erikoisesti näissä tarinoissa, useinkin niiden ulkonaisesti karkeassa realismissa ilmenevä suhde kristinuskoon, varsinkin alkukristilliseen henkeen, suurimpaan kaikesta, rakkausajatukseen, on uuden aikaisen psykologisen tutkimuksen kannalta kaikkein mielenkiintoisinta. — Tässä yhteydessä voidaan mielestäni viitata vain kirjallisuutemme suurimpiin nimiin, nim. Aleksis Kiveen, Eino Leinoon ja Joel Lehtoseen. Löydämme sielujen sukulaisuuden, saman yhteisen sisäisen virran vedon, mille kukin mainituista runoilijoista antaa laatunsa mukaiset ilmaisumuodot. Yhtä hyvin Kiven, Lehtosen kuin Toppilan huvittavimmissa ja samalla liikuttavimmissa "tyypeissä" löydämme juuri suomalaisen kansansielun nerollisimmat ilmaukset, sellaisina kuin normaalista keskitasosta poikkeava nerollisuus olosuhteiden pakosta aina muodostuu, tavalla tai toisella järkyttävästi vinoon kasvaneeksi ja turmiin suistuvaksi. Tapaus on sama, mikä on löydettävissä melkein läpi koko kulttuurihistorian, ns. normaalien kateus murhaa neron.

Toppilan taiteen olemusta ei voida selettää ilman uskontoa, uskonnon synnyttämän eetoselämän herättävää vaikutusta ihmisen sielussa. Tämä vitaalisen vaistotilasta heräävä alitajuinen ponnistelu kehittymättömän ihmisen sielussa, toiselta puolen taivaan autuuden toivottavuuden, toiselta helvetin pelon kauhujen synnyttämä mielteiden ja näkyjen värikäs, synkkäkajasteinen ponnistelu, muodostaa Toppilan tuotannon lävitsevirtaavan jatkuvan kehitystendenssin.

Nykyaikaisen psykologisen tutkimuksen kannalta on Toppilan tuotanto juuri tässä suhteessa avaavinta suomalaisessa kirjallisuudessa. Silloin, kun esimerkiksi Sillanpään ihmiset nukkuvat eräänlaisessa neitseellisen animaalisuutensa sunnuntaillassa tietämättä mitään pahasta tai hyvästä, kulkien, kuten esimerkiksi "Nuorena nukkuneen" Silja yhtä puhtaana, yhtä aavistamattomana saastumisen pelosta kaikkien karkeimpienkin elämäntapahtumien ohi, kamppailevat Toppilan hämärimmätkin tyypit lakkaamattomassa kehityspennistelyssä, eläen intuitiivisesti aukenevan erittelyn tiedottomat ensi aavistelut. Hänen kuvattaviensa tajunnassa jatkuu lakkaamatta luova sielun tapahtuma: ponnistelu pois passiiviseen eläinuneen pyrkivästä vaistokehästä kysymysten omakohtaiseen selvittelyyn, kulku eteenpäin. Tämä on itsetiedottoman, ei ulospäin suuntautuvan järjen, vaan sisäisesti aukenevan erittelyn kautta pyrkimys uusiin synteesituloksiin, näin tarjoutuu uusia aineksia punnitsevan ja muokkaavan järjen jatkuvalle toiminnalle.

Voisimme puhua laajemmin myös Toppilan tuotannon filosofisesta maailmankuvasta, sen hahmoutuvasta kokonaissynteesistä, mutta tämä on ehkä liian aikaista, sillä erittäinkin kirjailijan viime teokset "Tulisilla vaunuilla" ja "Siernaporin Kuningas" ovat todiste siitä, että kirjailija elää voimakasta sielun käymisprosessia,

jonka tuloksena voimme odottaa Toppilan todellisten selkiintyneiden taiteellisten voittojen puhkeamista. Luovan taiteilijan suuruus voidaan tajuta vasta sitten, kun jälkimaailmalla on hänen tuotantonsa kokonaissumma, mistä nähdään hengen kehityskaari, alusta loppuun, virran suunta valoon vaiko pimentymiseen. Todellinen taiteilija ei milloinkaan tyydy vain kuvaajaksi, vain heijastajaksi, vaan hän purkaa henkensä syvyyksistä omien kipujensa synteisiin, sen kokonaismaailmankuvan, mikä hänen sielussaan hahmoutuu. Näin on asia Heikki Toppilaan nähden. Voimme tajuta alun, valtavista alkuaineista muodostuvan monumentin, raskaan ja hämärän, kivisen painolastin täyttämän, mutta näemme virtaavan ruuhkan ylemmille, kirkastuneemmille maille, keventyvänä, mutta ei voimaansa kadottavana, ohentuvana, mutta ei hengettömäksi muuttuvana, vaan päinvastoin värien ja sävelten kirkastuneissa ylä-äänissä vasta uutta musiikkia synnyttävänä . . . Heikki Toppilan kehityksessä kamppailee koko lakeuden sielu, sen jättimäinen alkumyrsky, joka vyöryn tapaisena lainehtii eteenpäin vastuksia säikkymättä. Toppila on korkeimmassa luomisvoimassaan. Voimme hämmästellä odottaa, kuinka kauan taiteilija vastavoimien painon alla kestää.

YRJÖ KOIVUKARI.

IHMISEN JA LUONNON UNEN SUURI KUVAAJA F. E. SILLANPÄÄ

— Sillanpään täyttäessä 50 vuotta ja näin siirtyessä elämän paluutielle, jolloin kokoominen lakkaa ja arviointi alkaa, on syytä palauttaa mieleen se kehitys, se sanoilla kuvailtu kohtaloiden ja kuvitelmien sarja, mikä hänen tuotannostaan ilmenee. Hän on ensi teoksestaan lähtien aina viimeiseen luomaansa asti oma rehellinen

itsensä. Hän on yksinkertaisesti F. E. Sillanpää, runoutensa kaikissa äänilajeissa. Sillanpäässä ilmenee tuo harvojen suurien yksinoikeutettu rajoittuneisuus, minkä eräät kirjallisuutemme arvioijat ovat asettaneet puutteeksi, kehittymättömyydeksi. Siunattu puute! Se on syvyyssperspektiivien avautumista, se on sitä sisäistä kasvua, jota eivät kaikki tajua, eivätkä tavoita.

Jos sanoisimme, että "Nuorena nukkuneen" Silja on Sillanpään kaunein ja herkin henkistynyt luomus, niin vastakohtana voisimme pitää "Hurskaan kurjuuden" Juhaa. Hänessä ilmenee yhtä syvänä ja rehellisenä tietämättömyyden ja voimattoman kurjaliston todellinen edustaja. Kumpikin nousee samasta maaperästä, ilottomasta ja karusta köyhyydestä, kumpikin tuhoutuu "kohtalonsa alla", mutta niin Silja, kuin Juhakin elävät toisilleen aivan vieraan elämän. Juha tahtoo sitä, mitä ei onnettomassa kuvitelmiensa rajoittuneisuudessa voi koskaan saavuttaa, mutta Silja ei tahdo mitään, hän elää kaikki ja saa kaikki ja kaunein uni, minkä hän saa elää, on kuolema, satu ja toivo luonnon suureen uneen vajonneena. Köyhällä ei ole muuta vapautta. Tämän tajuaa syvästi Juha ja se muodostuu hänelle siksi painajaiseksi, joka ajaa hänet sille "herrojen vihan" täyttämälle tielle, minkä lopputulos on: teloitusr ryhmän kuula ja yhteishauta.

Silja ja Juha — nuo Sillanpään ja uudemman kirjallisuutemme järkyttävimmät henkilöt, avaavat omalaatuisella elämällään ovet tuohon luonnon ja ihmisen kohtalonomaiseen yhteyteen. Tuohon ihmisvängin outoon ja hurmioituneeseen kehämaailmaan, missä ajatusten ja ihmisten lamput ovat sammuneet. Missä vallitsee luonnon uneksiva hämärä, kauneus, vailla todellisuutta, ihminen, vailla ihmistä. Missä kaikki teot mittaa tuntematon tahto, mitään kysymättä, mitään paljastamatta. Jos tässä ilmenee Sillan-

pään rajoittuneisuus, niin on se sitä korkeimmassa mielessä. Ihminen on tätä, vailla sielua ja pienintäkään tietoisuutta omasta minästään. Hän ei määrää mitään, ei omista mitään korkeinta oleellista arvoa, hän on vain olemassa ja liukkuu unen ja todellisuuden läpi kuin hunnutettu salaisuus. Ilo ja suru, rakkaus ja viha, kaikki, millä hän ilmentää tunteitaan, ovat niin sidottuja maahan, ympäristöön, missä hän on ja kuviin, mitkä hän tajuaa, että hän vain elää ne, eikä ajattele mitään. Ja siksi hän on vain "kohtalonsa täyttävä", eikä sen ohjaaja.

Tämän kaiken on Sillanpää nähnyt ja elänyt niin syvästi, että merkitessämme muistiin hänen viiskymmenvuotispäivänsä, palautamme samalla mieleen erään omalaatuisimmista runoilijoista, mitä meillä on.

Hän on löytänyt paljon sitä, mikä ihmisessä elää eroittamattomana osana suuresta, mystillisestä luonnon hiljaisuudesta. Missä kauneus puhuu pelkällä olemassaolollaan, missä osa ei merkitse mitään, mutta kokonaisuus yhdistää kaiken. Voisi sanoa, että Sillanpää on tajunnut syvimmin Suomen suven sielun, mutta ei suomalaisen sielua. Mutta tämä on hänen osansa, eräs herkimpiä osia, mitä suomalaisen runoilijan kynä on luonut ja samalla traagillisimpia osia, sillä todellisuus, ihminen, etsii nyt rumuutta, voimaa, ei kauneutta, ei unta. Ei ole sattuma, että Sillanpää ymmärtää ja rakastaa Strindbergiä ja tahtoisi kirjoittaa, valaista tuon rehellisen ja pelkäämättömän profeetan elämää. Hänessä itsessään on paljon kätettyä Strindbergiä ja siksi hän elää niin voimakkaasti kauneuden, muodon, kuin pelastaakseen sillä itsensä. Mutta hänen "Hurskaan kurjuutensa" Juha avaa ovet nähdä Sillanpää toisen mahdollisuuden omistajana.

Sillanpää alkoi silloin kirjailijauransa, kun maa oli mykkä ja ristiriitojen eristämisiä vihamkarsinoita täynnä. Vieläkö

'Nuorison tehtävä'

"Nuorisoliikkeen, joka kätkee itseensä uuden ajan, täytyy taistella itsensä irti vanhasta. Ellei tällaista taistelua syntyisi, ei olisikaan kysymyksessä mikään uudistusliike, vaan ai-noastaan joku "kokoomuksen nuoriin" verrattava vanhettuneen ajan kuolleena syntynyt lapsi. Sentähden, kun nykyhetken kansallinen nuorisoliike on koko olemassaolonsa ajan saanut taistella jokaisesta neliömetristä maata, on se paras todistus siitä, että on kysymyksessä todellakin uudistusliike."

"Sellaiset vanhemmat ja oppikoulujen her-rat rehtorit, jotka ovat karkealla ja tylyllä tavalla yrittäneet ehkäistä nuorien palavaa intoa, ovat haavoittaneet heitä kipeästi, ehkä usein parantumattomasti. He eivät ole ymmärtäneet, että he ovat tallanneet jalkoihinsa kaikkein arinta, mitä meidän sielussamme on liikkunut. Tällaiset kasvattajat saavat lukea nuorison katseesta syytöksen."

"Kenellä vain on kyllin tarkka silmä, hän voi jo tänä päivänä havaita taistelevan kansallisen nuorison vakavissa kasvoissa kirkastetun piirteen. Se on ensimmäinen säde uudesta päivästä. Me olemme näet aamuhämärän kansaa!"

(Luo lippujen lehdessä, Erkki Ervamaa.)

hän löytää sen äänen, mikä kumeana, alakuloisena lauluna soi läpi "Hurskaan kurjuuden". Nyt olisi se laulu enemmän paikallaan, kuin hento, suvinen sävel. Tämän maan Juhat ja Siljat rakastavat ja janoavat vieläkin Strindbergin rehellistä ruoskaa.

LAURI HELES.

OULULAISTA

HEIMOHARRASTUSTA 60 VUODEN TAKAA

Pohjois-Pohjanmaallakin täytyi suomenmielisten käydä ankaraa taistelua oikeuksiensa puolesta. Oulun suomalainen klubi oli perustettu valvutuneiden suomenmielisten yhdyssiteeksi ja täältä johdettiin suomalaisuustaistelua eri rintamilla. Kunnalliselämään pääsivät suomenmielisetkin pian aivan ratkaisevasti vaikuttamaan ja suomalainen yksityislyseo oli heränneen suomalaisuusharrastuksen kaunein ilmaus. Suomalaisen klubin vuosijuhlat, jotka vietettiin J. V. Snellmanin syntymäpäivänä muodostuivat useinkin hyvin lämminhenkiseksi tilaisuudeksi, jotka huipentuivat isänmaallisiin puheisiin ja sähkösanomatervehdyksen lähettämiseen päivän sankarille. Erittäin innostunut mieliala näyttää vallinneen v. 1879 vuosijuhlissa, jolloin muiden puheiden jälkeen lääninagronomi Europaeus kertoi eestiläisistä ja kansallisuusaatteen leviämisestä heidän maassaan. Eestissä hän juuri tähän aikaan oli tapahtunut voimakas kansallinen herääminen, joka ilmeni laulujuhlissa ja kansanrunousharrastuksissa, sekä ennen kaikkea oli otettu esille kysymys eestiläisen koulun perustamisesta, joka varmaan tuntui kaukana Pohjanmaalla erittäin yhdistävältä siteeltä. Olihan täälläkin vasta saatu pystyyn ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu ja parhaillaan puuhattiin suomalaista tyttökoulua kaupunkiin. Myötätunto sai niin voimakkaan ilmauksen, että päätettiin lähettää tervehdyssähkösanoma silloiselle Otepään kirkkoherralle, Eestin suurelle kan-

sanrunoudenkerääjälle ja Eesti Kirjameeste Seltsin puheenjohtajalle. Sen allekirjoittivat klubin silloinen puheenjohtaja, maisteri K. F. Kivekäs, ja esitelmän pitäjä. Se kuului seuraavasti: "Pastor Hurt. Dorpat. Snellmanin juhla Oulussa. Sydämeelliset toivotukset virolaiselle veljeskansalle. Oulun suomalaisen klubin puolesta: Europaeus, Kivekäs."

Hurt vastasi pian innostuneella ja lämminhenkisellä kirjeellä, joka eestinkielestä suomennettuna Oulun Wiikkosanomien mukaan kuului seuraavasti: "Teidän sähkösanomanne arvossapidetyt Suomen veljet sain 5. 17. toukokuuta käsiini ja kiitän sydämeellisesti tervehdyksestä. Eestikansassa on kauan ahtaassa tilassa huokannut, mutta on nyt, Jumalan kiitos, heräämässä! Sen orjuus on poistettu ja sen henki pääsee silminnähävästi vankeudesta. Isänmaan työhön on kunnollisesti ryhdytty ja edistyy se oikein kauniisti, vaikka kyllä suomalaisia veljiämme vielä paljo jälessä olemme. Meidän sydämemme halu on yhä enemmän tutustua veljiimme Suomessa ja pitää huolta oman kirjakielimme rikastuttamisesta heidän kielensä kautta. Yleensä on molemmin puolin Suomen merta toivottava, että entinen "Suomen silta", semmoisena kuin Eestikansan vanhat tarinat kertovat, vielä kerran saadaan rakennetuksi ja käytäväksi tehdyksi. Sen kautta kasvaisi yhdellinen sydän pohjoisten ja eteläisten veljien välillä ja saataisiin hyötyä molemmille. Teidän tervehdyksenne on myös yksi sellainen kivi

EINO PITKÄKOSKI.

Soutaja

ON TUMMANKUULTAVA PINTA VEEEN.
UI VENHE HILJAA, VERKALLEEN
OHI RANNAN KUKKIVAN

LUMIVLKEAT PUUT OVAT LEHDISSÄÄN.
YÖN HÄMYSSÄ TUUHEAT LATVAT NÄÄN.
— VIEL' LOISTAVAT KIELOT,
LEHDOKIT.

ON KAUNIS, ILOA TÄYSI MAA,
KUN OHITSE KÄYN, KUN JÄÄ SE TAA,
KUN VENHE JO UI
MEREEN PÄIN.

Suomen sillan rakentamiseksi ja me tervehdämme sydämellisesti takaisin. Pyydän tätä meidän tervehdystämme ja kiitostamme teidän klubillenne kunnioituksella ilmoittaa. Eläköö ja kukoistakoon armas Suomen kansa ja kasvakoön henki yhdellinen sen ja Eestikansan välillä! Kunnioituksella. J. Hurt."

Tänä syksynä, jolloin tulee kuluneeksi 10 vuotta ensimmäisen suomalaisten ja eestiläisten ylioppilaiden virallisen ystävyyssovimuksen solmimisesta, joka sopimus tehtiin Eestin vanhimman ylioppilajärjestön Eesti Üliopilaste Seltsin ja suomalaisten pohjalaisosakuntien kesken, on mielenkiintoista todeta, kuinka jo näinkin varhain oli olemassa molemminpuolista

Unet sammuvat

UNET SAMMUVAT TALVEEN,
LUMI KÄÄRII RUSKEAN KULOISEN MAAN,
JA JÄÄTYVÄT VALOJEN VUOLAAT VIRRAT.
UNET SAMMUVAT.
YLI JÄISTEN KENTTÄIN,

YLI KYLMÄN VALKEAN TASANGON
VAIN POHJOISTEN TUNDRAIN VIIMA
HENKÄÄ
JA REVONTULTEN VIHREÄ ROIHU PALAA.

MUTTA LIEKEISTÄ KYLMÄIN TÄHTIEN
UNET SYTTYVÄT UUDET,
JA AHJOSTA PAKKASEN VIILTÄVÄN
ON NOUSEVA KOVA JA KIRKAS SOITIN.

LOIMUSSA KYLMÄN POHJOISEN
UNET SUURIMMAT SYTTYVÄT.

ystävyyttä Eestin ja Suomen kansallisten pyrintöjen miehillä. Ei liene pelkkä satuma, että sen eestiläisen ylioppilasseuran keskuudessa, josta EÜS sittemmin kehittyi ja jonka johtomiehiä Hurt tuohon aikaan oli, juuri vuoden 1879 syksyllä ensi kerran otettiin esille kysymys "Suomen sillan" rakentamisesta (EÜS:i ajalugu I s. 41). Varmasti tähän oli osallta vaikuttamassa sekin myötätunnon ilmaus, joka saatiin veljesmaan kaukaisimmalta kulmalta edellisenä keväänä ja joka sama myötätunto johti viiden vuosikymmenen kulututa virallisen ystävyysliiton solmimiseen.

PERTTI JUVANI

H Ä M Ä L Ä N

OULU, puhelin 2456. ROVANIEMI, puh. 117.

SUOSITELLAAN pätevänä ja hankintakykyisenä sähköliikkeenä.

SÄHKÖLIKE

UGRIT

ME RAKASTAMME RAUTAA
JA TERÄSTÄ LEIMUAVAA
JA TAISTELUKENTÄN HAUTAA
JA URHOJEN PURPPURAA.

TULE, TULVA, YLITSE VUONOJEN JÄÄKAUTENA UUELLEEN,
RAJUTUULET MERILLE HEIKKOUDEN MINUN KANSANI SYDÄMEEN!
LYÖ, TAIVAS, LIEKKISI KIRKKAIMMAT, TULI, POLTA TUNTOJEN JÄÄ!
SUMU SAARTAA. LAULUJEN KANSA KÄY YÖN TAIVALTA HIMMEÄÄ.
VALOT LÄNNEN ETÄÄLTÄ KUMOTTAA, BULEVAARDIEN KOHINA SOI.
RUNOT HENNOT KESYJEN LAULAJAIN PUUTARHOJEN HEHKU LOI.
OI KANSAT TIELTÄNNE VÄISTYNEET, RIKOS TAIVAITA KOHTAAN ON,
KEN KERRAN KIELTÄEN ITSEÄÄN KÄY KEITAITTEN LAAKSOHON.
SE KANSA ARMOTTA SURMATAAN, JOKA LOITSIJA-MAHDIN SAA,
MUT ALLE ETELÄN AURINGON KÄY ETSIEN KUOLEMAA.

ME TIEDÄMME, TOISTEN TYÖTÄ
ON KUOKASSA AHERTAA,
ME SIUNAAMME HEITÄ, MUT' YÖTÄ
PÄIN SYÖKSYMME KOHISEVAA.

MIES ULJAS MIEKKAANSA JUMALOI JA PELKURI SIELUAAN.
ROTU, KASVATTI GRANIITTIVUORIEN, EI TUNNE SE SITEITÄ MAAN.
SE EI VOI TYYTYÄ ELÄMÄÄN VAIN MIELIKSI VENUKSEN,
EI VAIHTAA TYYNESTI TAVARAA TIE EDESSÄ RUUSUINEN.
VERI POLTTAA POHJOISTA SIELUA, ROTU ROUDASTA NOUSSUT ON,
EI TUNNE PÄIVÄÄ SE LEMPEÄÄ, VAIN YLPEÄN VUORISTON.
MINÄ TIEDÄN UGRIEN KULKEVAN JOKO YÖTÄ TAI PÄIVÄÄ PÄIN,
HE OVAT VUORIEN VALTIAAT TAI ROTKOJEN SYNKEÄIN,
MUT EIVÄT OLE HE MILLOINKAAN VAIN KAUPPIASKANSA UUS,
HE OVAT HUURRETTA HUIPPUJEN JA KUILUJEN KUNINKUUS.

PAAVO HYNYNEN

Mitä Länsi voi oppia Idästä?

Kuten tunnettua, ilmestyy joulumarkkinoille kenraali K. M. Walleniuksen kirjoittama Kaukaisen Idän oloja ja Japanin mahdollisuuksia suurvaltapolitiikassa käsittelevä teos. Kun kysymyksessä on ilmeisesti sekä kirjallinen merkkitapaus että tavallista mielenkiintoisempi ja monipuolisempi tutkimus idän oloista, pyysi Ahjon edustaja asian johdosta kenraali Walleniukselta sekä hänen Japanin matkaansa että teosta koskevia tietoja

"Lähdin matkalle syksyllä v. 1937 ja palasin viime keväänä", kertoi kenraali. "Pää-tarkoituksenani oli siis nimenomaan tutustua Japanin merkitykseen maailmanpoliittisena tekijänä. Tämän mukaisesti valitsin matkareitinikin: matkustin länteen päästäkseni itään. USA:n ja Filippiinien kautta saavuin Japaniin. Olisin halunnut palata takaisin Siperian kautta, mutta silloin päätänsä pitempi ministeri Asmus ei alkanut keskustelemaankaan viisumista. Palasin siis takaisin Suezin kautta."

"Idässä oloni aikana ja matkan kestäessä oli minulla tilaisuus päästä kosketuksiin eri alojen arvovaltaisimpien henkilöiden kanssa. Mainitsen tässä vain Japanin politiikan ja armeijan johtavat henkilöt ministereitä ja sekä Shanghaiin että pohjoisen rintaman komentavia kenraaleja myöten, Mandshukuon prinssi Tekn, "Mustan Lohikäärmeen Seuran" johtajan Toyaman, joka pitkät ajat on hoidellut kullissien takana koko Kaukaisen Idän politiikkaa y.m. Tutustuin myös taidemaalilan johtaviin henkilöihin. Kieli teki sikäli haittaa, että japanilaiset yleensä eivät vieraita kieliä osaa, ainoastaan upseerit kiinaa ja venäjää, joten tulkki täytyi olla matkassa. Ainehistoa sain matkallani varsin paljon: noin 200 kirjaa, 2000 leikkelettä, kuvia ja muistiinpanoja tuhansin nousevan määrän."

"Voidakseni saavuttaa matkani varsinaisen päämäärän, oli luonnollisesti välttämätöntä koettaa mahdollisimman tarkoin perehtyä japanilaiseen kansanluonteeseen. Se on tosin niin kokonaan vieras länsimaiselle ajattelutavalle, että tuskin kukaan Euroopan kansalainen voi sen perille päästä.

Mutta kiintoisampaa tutkimusobjektia lienee vaikea löytää."

"Teokseni ensimmäisen osan olenkin kokonaan omistanut tälle tarkoitukselle. Parhaimmaksi keinoksi katsoin tarkastaa erikseen eräitä sellaisia "alueita", jotka mielestäni parhaiten kansan luonteenomaisimpia piirteitä valaisevat: rotua, uskontoa, Samurai-henkeä, keisarinpalvontaa ja — puutarhaviljelystä, arkkitehtuuria, teatteria, teeseremoniaa, kukkaissoitteluun sekä kaunokirjoitusta! Jaoittelu voi tuntua yllättävältä, mutta teoksestani selviää, ettei se sitä kuitenkaan ole, päinvastoin. Näiden "pylväiden" varaan voi rakennella kansanluonteen kaarta."

"Tässä vain muutamia välähdyksiä. Samurai-ihanne on aina ollut ja on edelleenkin Japanin koko kansan ihanne, sille perustuu osaltaan koko kansan luonne. Jokainen japanilainen mies on itse asiassa ammattisotilas, joka elää kuollakseen, ja kuollakseen oikealla tavalla. Hän on täydellisesti oman voiton pyyntiä vailla, käsitteet valta ja raha ovat hänelle tuntemattomat. Hän on pyhittänyt elämänsä valtion palvelukseen ja nimenomaan keisarin palvelukseen. Keisari on "taivaan poika", jumalallista alkuperää, ja hänen tahdonsa on laki."

"Japanilainen kansallistunto on v:sta 1931 alkanut elää uutta nousukautta, ja sen johdosta olenkin teokseni ensimmäisen ja toisen osan rajapyykiksi asettanut tuon aikamäärän. Toinen osa käsittelee siis Japanin pyrkimyksiä ja mahdollisuuksia — kansanluonteeseen perustuvia — tuon vuoden jälkeisen kansallisen nousun ja suuropoliittiset pyrkimykset huomioiden. Tässä mielessä olen

siinä luonut katsauksen Japanin talouteen, sosiaaliseen elämään, armeijaan, sisä- ja ulkopolitiikkaan, niinhin mahdollisuuksiin, joita Japanilla on, ja sen tuloksen, johon olen päättynyt kaiken tämän perusteella."

"Mielenkiintoisena seikkana voin mainita seuraavan. Eurooppalaistumiskaudella alkoi puolue-elämä ja suurtalouspiirit näytellä Japanissa kasvavaa osaa. Tällöin tuli vasta-vaikutus nimenomaan nuorten upseeripiirien taholta ehkäpä puhtaaimmissa tavattavissa kansallissosialismin muodoissa. Keisarin sana ratkaisi huippuunsa kärjistyneen ristiriidan. Kuitenkin on suurkapitalismikin Japanissa aivan toisenluontoista kuin Euroopassa: valtion etua rahamiehetkin pitävät ylimpänä ohjeenaan."

"Mitä Japanin poliittisiin päämääriin tulee, on ensimmäisenä huomattava tahto estää bolshevismien tunkeutuminen Kiinaan. Japani tarvitsee myös lisää asutusaluetta, johon tarkoitukseen Mandshukuo eteläisiä osiaan lukuunottamatta on liian kylmä. Kiinassa asutusmahdollisuuksia on vaikka kuinka paljon. Japanille on pääasia, että Euroopan vallat eivät saa Kiinassa liiaksi vaikutusvaltaa, Kiinana Kiina kyllä saa pysyä. Myöskin haluaa Japani lisätä Kiinan ostokykyä, jotta tämä maa voisi ostaa Japanilta, ja siinä mielessä on tärkeätä kohottaa Kiinan elintasoja. Ei siis mitään eurooppalaistyylistä "kädestä suuhun-ottamista"."

"Japanilaisen ja kiinalaisen luonteeneroavaisuudet ovat varsin huomattavat. Edellinen on aktiivinen, jälkimmäinen passiivinen. Japanissa ei yksilö merkitse mitään ja valtioaate on pukeutunut keisarin persoonaan. Kansallistunto on väkevä, väkevämpi kuin Euroopan maissa. Kiinassa ei kansallistuntoa ole sanottavasti. Tshiangkaisek tosin on saanut paljon aikaan, mutta pintaa syvemmälle ei ole päästy. Kiinalaiselle raha merkitsee kaikkea, kansallistunto ei mitään. Hän on ovela kauppias, jota taas japanilainen ei ole vähässäkään määrin. Kuitenkin kiinalaisella on selvä ylemmyyskompleksi japanilaisiin nähden, johtuneeko sitten ikivanhasta kulttuurista?"

"Entä Japanin taide? Vallitsevana ovat rinnakkain japanilaiset ja eurooppalaiset muodot, sekamuotoja ei ole. Tyypillisesti japanilaista ovat, kuten mainittu, esim. puutarha-, arkkitehtuuri- ja kukkaiskuvitukset — mitä varten on yksinpä Tokiossa puolisensataa professoria! Puutarha-arkkitehtuuria on luonteen

puolesta sangen lähellä tushimaalaustyyli. Yleensä taiteessa on pääasiana — ei muoto — vaan sisällisyys, ajatukset ja mielikuvat. Jokaisessa kodissa on yksi paikka, seinäsyvennys, varattu taululle kakemonolle, jossa on jokin mietelause, maisema, eläin, lintu tai kukka. Rikkaalla saattaa tällaisia tauluja olla satoja, mutta vain yksi kerrallaan otetaan esille ja asetetaan syvennykseen. Jos tulee vieras, otetaan esille kakemono, joka nimenomaan tulijalle sopii, ja jonka sisällisyys on tarkoitukseksi ottaa keskustelun pohjaksi. Taideteoksia katsellaan määrättyssä ihailuasennossa. Yleensä joka askeleen määrää vanha traditio, perinnäistapojen kunnioittaminen ja noudattaminen jokaisessa pienessä askareessakin niiden suoritusasentoja myöten on japanilaisen veressä. Melu häntä häiritsee, ja ehkäpä sen takia japanilaisissa kodeissa käytetään paljon puista astiastoa, ehkäpä myös sen takia kotiin saapuessa japanilainen ottaa kengät pois jaloistaan ja astuu sukkasillaan sisään. Tyypillistä japanilaisen sielunelämälle on sekin, että hän sanoo esimerkiksi kivellä olevan määrätyn ilmeen, kivikin luo hänelle määrätyn sisäisen mielikuvan. Mänty on japanilaisen suosituin puu. Se esiintyykin taulujen aiheena ja puutarhoissa varsin yleisesti. Yleensä on japanilaisen luonne, joka taiteesakin kuvastuu, niin "itäistä", niin hienovaraista ja syvällistä, että sitä länsimaisen on varsin vaikeata lopullisesti ymmärtää."

"Suomalaisten yleisen sympatian Japania kohtaan olen tähän saakka olettanut johtuvan esim. siitä syystä, että Japani on Venäjän luonnollinen vastustaja. Mutta matkallani totesin ihmeekseni, että Japanissa oli sympatia Suomea kohtaan — tätä kaukaista ja Japaniin verrattuna pientä maata, joka ei sanottavasti mitään Japanille merkitse — myöskin aivan yleinen. Oli hauskaa olla suomalainen Japanissa. Tämä oli miltei yllätys, ja aloin uskoa, että suomalaisten ja japanilaisten keskinäiset sympatiat voivat ehkä juontaa juurensa jostakin syvemmältä — mutta mistä? Tosiasia on, että se on olemassa."

R. V.

● ● ● Ainoastaan niin kauan kuin kulttuuri on aktiivinen, sisältää se sitä luovaa dynamiikkaa, mikä synnyttää kulttuurin jatkumiselle välttämättömiä nuorentumiselimiä.

ALEKSIS KIVI — EINO LEINO

J A N Y K Y H E T K I

SUOMALAINEN KIRJALLISUUDEN KEHITYSTIE

— Keskellä väsähtänyttä runebergiläistä jälkikulttuuria kypsyi ja kasvoi Kalevalan ajaton ja kaikkialle levittäytyvä, suomalaisen sielun tietoa ja ijäisyyttä janoava maailma. Se oli kuin kirkas aavistuksen tuli, liekki menneisyydestä, kaiken alamittaisen ja valheellisen polttava. Sitä olivat nimettömät mahtajat ja laulajat läpi vuosisatojen kantaneet, ahdingojen ja kovien aikojen painamina, mutta ylpeinä ja tietoisina siitä, että kerran se on käypä tiensä tämän kansan kovaan ja kaaruun sieluun.

Aleksis Kivi oli ensimmäinen, joka eli itsensä koko kansansa sielun ja hän aloitti siten sen suomalaisen kulttuurityön, mikä on pysynyt tinkimättömän uskollisena sille suuren perinnölle, jonka Kalevala antoi. Kiven raskas taival torpasta "tietämisen tuskan" rajoille on sitä esiraivaajan työtä, mitä kautta aikojen ovat tehneet miehet, jotka avaavat uusia teitä ihmisten kulkea. Kirjallisuus, niin meillä kuin muuallakin, eli silloin romantiikan valjua jälkikautta. Oli n.s. tyhjä kausi, jolloin tehtiin paljon, mutta luotiin vähän. Aleksis Kivi laski meillä perustuksen sille realistiselle näkemystavalle, jolle on ominaista rehellinen sisäinen intuitio ja syvä symbolistinen vertauskuvallisuus. Samaa tietä kulki myös Minna Canth, vaikkakin suppeamassa mittakaavassa, sillä hänen suurin heikkoutensa oli liian paisutettu aatteellinen tarkoituseräisyys. Hän ei ollut niin kirkas ihmisten kuvaaja kuin Kivi. Minna Canthin suuri henkinen taistelijaveli oli Norjan Henrik Ibsen. Nyt, ajan käytyä yli monen viisaan kirjan, vaikuttaa Ibseninkin profe-

tallinen tuotanto tarmokkaan moraalisena-
naajan "jacusse" epistolalta, eikä ihmisen puheelta ihmiselle, joka tuntien ihmisten heikkouden ei kehoita heitä tavoittamaan taivasta, kun maa on vielä liian rakas. Aleksis Kivessä on ensi kerran maamme kirjallisuudessa tuotu esiin ihminen sellaisena kuin hän lukemattomina muunnoksina kansamme keskuudessa elää. Ei minään romantiikan ihanne-enkeliä, eikä liioin älyllisen psykologin terävänä tyyppinä, vaan sinä, millaisena hän suurena lajina on. Tämä oli voitto Aleksis Kivelle — Aleksis Kivestä. Näin kykenee vain suurin runoilijalaatu unohtamaan kasvonsa ja näkemään kansansa kasvot. Hänessä toteutuu sana ihmisestä, joka on kadottanut sielunsa ja siksi löytänyt sen niin laajana ja syvänä elämänä että siihen sisältyy koko ihmiskunta. On turha etsiä Kiven persoonallisuutta hänen tuotannostaan. Se on kaikkialla niissä. Jokaisessa hänen luomassaan henkilössä on osa hänestä itsestään ja osa siitä, mitä on kaikissa ihmisissä. Väitelmät ja tutkielmat ovat alemman laadun runoilijoista paikallaan, mutta tässä on tapaus, joka on niin laaja ja ikuisesti löytämätön, että vain sen ymmärtämiseenkin tarvitaan yhtä laajan ja syvän maailman omistaja. On puhuttu nykyään paljon Kivi-tutkimuksen renesanssista, mutta yksikään hänestä tehty teos ei ole päässyt lähellekään hänen sielunsa kartoittamattomia alueita, koska ei ole ollut sitä tutkijaa, joka olisi vastaavan nerollisesti elänyt myös itsessään ihmisen mystillisen ihmeen: nähnyt ihmisen ihmiskuntana, eikä kirjoina ja omana persoonanaan. Se kirjalli-

nen maailma, jonka keskeltä Aleksis Kivi kohosi, oli siksi lattea ja topeliusmaisen naivismin täyttämä, että sieltä yksinkertaisesti vain sangen harvat yksilöt pystyivät tajuaamaan torpan pojan suurtyötä. Mikäli ajan muotisalongit antoivat tunnustuksen sille, niin niitä ihastutti vain "rehellinen raakuus" eikä hänen korkeamittainen mystillinen ajatus-elämänsä, jolle sanat ovat vain välttämätöntä hämärää, eikä itse tarkoitus. Näihin aikoihin eli maamme suomalainen sivistyneistö suurin piirtein vielä lapsellista runebergiläistä ihanteellisuuden aikaa. Sen kosketus itse kansaan oli jonkinlaista puolisivistyneen suhdetta täysin sivistymättömään. Kulttuuri oli sille ihastuttava uusi sana ja henkisen työn mittana olivat suomenkieliset muototutkielmat, tai latteat Jumala-isänmaa-rakkausrunoilut. Tämän suunnan parhaimpina niminä olivat Ahlqvist-Oksanen ja Julius Krohn. Sivuttaen kokonaan Ahlqvistin mielettömän kiivauden Kiveä vastaan, sillä hänen lajinsa ei koskaan pysty tajuamaan vapaata henkeä, on kuitenkin sanottava, että hän Krohnin kera kehitti paljon suomenkielisen kirjallisuuden ulkonaista asua.

Sisäisesti kypsempinä esiintyivät näihin aikoihin Kaarlo Kramsu ja Gustav von Numers. Kramsu on täysin suomalainen jo raskaan tragiikkansa vuoksi ja hänessä esiintyy ensi kerran suomalaisessa kirjallisuudessa tietoinen näkijän lahja. Hänen "Santavuorensa" ja "Ilkkansa" ovat kuin synkkiä perspektiivejä tuleviin "routa-aikoihin". Numerilla on sama raskas pohja, mutta hän on saanut huumorin kalliin lahjan. Hän elää itsessään tuon suomalaisen "pikkukaupunkikulttuurin", sillä eihän se vielä muuta ollutkaan. Hänessä elää jokainen lause ironian ja hyvyyden välimailloilla.

Näin me olemmekin saapuneet vuosisadan vaihteeseen ja vihdoinkin alkaa suomalainen kirjallisuus saada myös huippuja, eikä vain kilttiä keskitasoa.

Voi sanoa, että suomalainen runous supistuu kahden suuren luomaan aikakauteen, Kiven ja Leinon. Kivi avasi ovet suomalaiseen runouteen ja Leino astui ensimmäisenä suomalaisen sanataiteen karuun tupaan ja loi sinne suuren taiteen vapaan tuulahduksen. Hänen täytyi olla taistelija, ollakseen suuren asteen taiteilija. Tässä maassa täytyy kaatua paljon, jotta vapaa mies voisi täyttää kutsuksensa. Aikakausi, joka otti vastaan Leinon epäsoinnaisen taiteen, oli ikäänkuin herännyt näkemään olevansa jotakin. Kiven

elämäntyö oli herättänyt sen itsetunnon ja Snellmanin voimakas herätyshuuto oli suonut sille oikeuden olla kulttuurikansa. Laaja parvi kirjailijoita oli ilmestynyt julkisuuteen. Juhani Aho, verraton sanataituri, mutta sisäisesti lattea ja liikkumaton, oli sen suunnan johtajia, joita miellytti eniten taiteellisen työn muototaituruus, kuin sen sisäinen kehitys. Hän lumosi laajat piirit tietoa ja kauneutta janoavasta lukijakunnasta, mutta miellytti eniten jälkimäisiä, koska hän ei pakottanut ketään ajattelemaan, vaan nauttimaan. Hän oli niin puhdas kuvaaja, että milloin hän astui alueeltaan vaativampaan ilmapiiriin, hän epäonnistui täydellisesti. Sen osoittaa parhaiten esim. romaani "Kevät ja takatalvi", joka ajankuvauksena on hyvä, mutta henkilöluomiltaan niin ohut, että siihen aikaan huihdossa olleet latteat ja mitänsanomattomat "kansankirjailijat" täysin pystyivät yhtä "suuriin" tehtäviin. Jos Snellman, tai Paavo Ruotsalainen olisivat olleet sen tyyppin miehiä millaiseksi Aho heidät tekee, eivät he koskaan olisi olleet sellaisia kuin mitä olivat. Snellmanissa ja Paavo Ruotsalaisessa tapahtui alituinen sisäinen liike, heissä oli paljon sitä, mitä neroissa on: pakottava tahto toteuttaa jotakin mikä on heille välttämätön elinehto ja siinä kaatuvat kaikki laulut moraalista ja kauneudesta, puhumattakaan "kulttuurista". Tätä kaikkea ei ollut Ahossa ja siksi hän jää kirjallisuutemme tulevaan historiaan vain pienenä sovinnaisena tohtorina, jonka kirjailu oli eräänlaista tyyliä kehittävää lohenongintaa. Tätä tyyppiä vastasivat monet muut ajatuksellisesti yhtä köyhät, ja sanoista yhtä rikkaat kirjailijat. Leino seisoikin yksin. Hän oli ainoana vastauksena siihen, mitä alkuvoimaisuus on. Se ei ole koskaan ollut, eikä tule olemaan lopullista muotoa, vaan muotoa luovaa muodottomuutta alkukehityksessään aaltoavaa. Ja tätä oli Leino niin täytenä ja voimakkaana, että hänellä oli varaa luoda myös pelkkää muotoilua. Näin kehittyivät tässäkin maassa selvät rintamalinjat. Näin alkaa meilläkin toteutua nerokkaan, mutta miehuuttoman Nikolauspiispan Ibsenin suulla lausumat mietteet miehistä, jotka on tapettava, koska nousevat keskitason yläpuolelle. Näin alkoi meilläkin kypsyä miehiä, jotka vaanivat jokaista tekoa, jossa on suuruuden leimaa ja jonka he tahottavat tukahduttaa alkuunsa siksi, että itse ovat epäonnistuneita sotilaita ja tyytyvät laulamaan naisen äänillä ja pesemään pako-matkojensa häpeät liikkumattomissa lähteis-

sä, peläten merta. Leino sai sen tuta ja saamiensa haavojen kivut soivat kirkkaina alääninä koko hänen tuotantonsa läpi. Hän seurasi horjumatta Kiven ja Kalevalan luomaa puhdasta linjaa, mutta kateus ja viha, nuo ihmiskunnan "klassilliset hyveet" vaanivat häntä kuin pimeän peikot, jotka vahtivat valoa, vihaten sitä, koska itse eivät voi muuttua siksi. Leinon traagillinen heikkous oli siinä, että hän oli yksin ja hän ei kestänyt olla yksin, koska pelkäsi omantuntonsa syytöstä ja siksi kaatoi itse itsensä. Hän oli päässyt miehuutensa parhaille vuosille ja uudet suuret työt odottivat luojaansa päätä ja sydäntä, mutta silloin hän murtui ja kuin kuoleva kuningas kääntyi katsomaan taakseen ja näki edessään vain lapsuutensa. "Elämäni kuvakirja" on vain prologi siitä, mitä ei koskaan tullut. Hänelle olivat avautumassa ajan suuret ovet, mitkä johtavat ihmisen teitä oman mystillisen minänsä maailmaan. Hän näki jo edessään sen järkyttävän pelon mikä nyt syö ihmistä, ali-ihmisen koettaessa tavoittaa hengen vapautta, rakentamalla siihen, mutta toimimalla orjan tavoin. Eino Leino ja Aleksis Kivi kaatuivat kumpikin saman voiman painostamana. Ahlqvistin henki heräsi jälleen eloon, sen nimi oli toinen, mutta sen syvin tarkoitus oli sama.

Leinon linjaa kulki myös Joel Lehtonen, jonka tuotanto on samaa vanikkaa realismia kuin Kivenkin. Samaa itsenäistä tietään vaeltavat Kallas ja Jotuni ja Onerva, nuo naiskirjailijaimme rehellisimmät edustajat. Joel Lehtonen kasvaa läpi rajun nietzscheläiskautensa puhtaaseen realismiin, lävistää sen ja näin hänelle avautuvat ihmisielun tunte-mattomat ja tyhjät maailmat. Hän on niitä harvoja, jotka ovat tohtineet käydä itsensä yli ja Strindbergin lailla havainneet maailman rikkaaksi pahasta ja tietämättömyydestä ja tämän näyn edessä ei enää kestä huumori, ei iva. Se on todellisuutta.

Aino Kallas ylittää monet miehiset kirjailijatoverinsa tuolla kylmällä klassillisella kirkkaudellaan, jonka terävin ase on hänen tiedemiesmäinen sielunkäsittelynsä. Hän on kuin mestari, vailla kasvoja, leikkaus, ilman lääkäreitä. Juuri tuo hänen säälimätön tapan-sa viedä tragiikka päätökseen, aina viimeiseen pistoon saakka, ottamatta ollenkaan huomioon ihmisuhrien pieniä, tärkeitä inhimillisiä tunteita, tuo selvemmin näkyviin hänen poissaolonsa. Hän ei saarnaa, ei paranna, ei luo kauneutta, ei hyvyyttä, hän vain paljastaa kaiken. Ja se "kaikki" ei ole loppu-

jen lopuksi mitään todellista arvoa, se on vain sitä epäoleellisuuden harhaa, jota ihmiset kuvittelevat todellisuudeksi. Ja näin avaa Kallas monet tyhjät verhot sielujen yltä ja näyttää kuin poissaoleva sen mitättömän kiihkon mitat, mitkä purkautuvat ihmisten alastomien vaistojen pakonalaisuuden kehästä. Kuinka vähän merkitseekään tässä tunne ja kauneus, ne kuolevat silloin kun on kysymys rehellisyydestä.

Maria Jotunin raskas realismi taas teos teokselta hylkää kaiken ennen eläneensä suhtautumistavan ihmiseen. Näin hän käy huumorin ja ivan läpi alastomaan karkeuteen saakka. Yksi ainoa ote säilyy hänessä: tuo raskas kaikkialla ja kaikissa elävä, kaikkea ymmärtävä myötätunto viheliäistä ihmiskuntaa kohtaan. Ajan paha omatunto elää hänessä niin voimakkaasti, siksi esim. hänen lyhyet aforisminsaakin kuvastavat ikäänkuin tylynä peilinä, vailla taiteellista valaistusta tämän ajan sielutonta maisemaa, jossa henkii kummitusmainen elämän ja totuuskien pelko.

L. Onerva on niin täysin runoilija, että se, mitä hän suorasanaisesti on tuottanut ei ole kasvanut läheskään niihin mittoihin, millä hänen runouttaaan mitataan. Hän palaa vain totuuden tähden, sen minkä hän on omaksunut vakaumustensa tienviitaksi on hänelle yksinkertaisesti kaikki. Hänen runoutensa on käsky, hätähuuto ihmiskunnan kauneuden, rakkauden, totuuden alttarilla. Hän hylkää matalan sovinnaisen moraalin, hän on valmis käymään Jumalaa, saatanaa, tai koko kaik-keutta vastaan, milloin se osottautuu naamioksi ja puolinaiseksi pelkuruudeksi. Onervan keuneimpia testamentteja on Leinon elämäkertä. Siinä on ihminen löytänyt vertaisensa heijastajan. Siinä inhimillisessä elä-mässä, "joka kaikki kärsi ja kaikki kesti", joka kulki läpi pimeän aikakauden, peikkoja kintereillä ja aina kantoi ylväästi, pystyssä päin nimeä Eino Leino oli totisesti jotain niin suurta, että sen tulkkina täytyy aina olla Onervan laajuuden omaava myötäläjä ja lukemattomien elämysten yhteenkokooja. Tämä teos on synbeesi, niin syvältä nähty ja eletty, ettei toista sen veroista elämäkertaa kirjallisuudessamme ole. Muut ovat vain asiakirjoja, väitöskirjoja, pyhäkoulukirjoja, tämä ei ole enää ainoastaan kirja.

(Jatkuu: Koskenniemi—Siljo—Kailas—nykyhetki).

Lauri Heles.

KULKUKOIRA

Mietin usein, olenko syntynyt kirottujen tähtien alla vai loistiko kehtoni yllä kirkkaimman auringon valo. Taas tänään sattui minulle sellainen kohtalo, sellainen hetki.

Jo aivan lapsena aloin ymmärtää, miten viisaat, mielestäni itseäni korkeammilla syntymälähojoilla varustetut lapset minua vihasivat. Sama syntymäkiros on jatkunut halki elämäni. Minusta tuntuu kuin kaikki viisaat, järkevät ihmiset minua vihasivat. Olen katkerasti kapinoinut kohtaloani vastaan, kysynyt, miksi minua rakastavat vain ryyssiset lapset, potkitut, kirppuiset koirat. Joskus olen saanut tuntea ilon, että minua rakastavat myös sairaat, eivät milloinkaan terveet. Näin olen alkanut karttaa sellaisten seuraa ja yksinäisyyteni painaa minut alas, vie pohjalle hyljättyjen joukkoon.

Mutta minunhan piti kertoa tämänpäiväisen tarinani. — Seisoin kadun kulmassa, tiesin puhelevani, mutta en tiedä, mitä puhelin, mitä toverini puhui. Tiesin vain, että katu alkoi hiljaa keinua allani, ohi suhistavien autojen äänet muuttua uhkaavammiksi, levottomuus kasvaa sisälläni.

Kuka oli sitten hän, jonka kanssa puhelin? On kai yhdentekevää kuka hän oli. Minusta tuntuu aina, kun alan puhua jonkun ihmisen kanssa, kun yhdistäjä painetaan koskettimeen ja sähkö herää välillämme, ikäänkuin alkaisin nähdä ympärillämme tulenliekkejä, jotka alkavat kietoa, polttaa. Näin olen taaskin. Näin ystäväni silmät, sillä ystäväni hän oli minulle vielä hetkinen sitten ollut. Näin edessäni alati kuumenevat silmät, niiden onton, pohjattoman syvyyden, missä paloivat kuin hornan liekit, jotka saivat minut pelkäämään ja epäilemään itseäni. Näin vieressäni — Mefiston, ylpeän, kiivaan Mefiston helvetin palo silmissään. Ja tapahtui taaskin sama, mikä tällaisissa tapauksissa tapahtuu aina, sisäinen ääneni kysyi, oliko se hän, joka oli Mefisto, enkö ehkä minä itse ollut saman mustan hengen orja? Vielä hetkinen sitten olimme vain kaksi kärsivää ihmistä, kaksi kärsivää kohtalontoveria, mutta nyt . . . Pimeyden hengen esiinmanaajana lienee ollut Fiista suuruudesta, kuten tavallisesti pienten kesken. Minä en vain tajunnut sitä, tunsin ainoastaan, miten kaikki muuttui kuumenevaksi sumuksi sisälläni.

Nyt jälkepäinkään en voi muistaa tarkkan, mistä keskustelimme. Tiesin vain yhden ainoan seikan, miten minuun oli tarttu-

nut Voima, omaani väkevämpi, joka kouristi kyntensä sieluuni alkaen vetää minua pimeyttä kohti. Muistan vain, että vilkuilin ympärilleni kuuleeko puhettamme kukaan, tarkkaako meitä kukaan, sillä aavistin molemminpuolisen kiihtymyksemme kärjistyneen huippuunsa. Minä aivan kuin pelkäsin salaa poliisia, järjestysvaltaa, joka tulee ja tarttuu kylmästi katurauhan rikkojan käteen. — Tahdoin erota, tahdoin vapautua pahaksi hengeksi muuttuneesta ystävästäni, mutta hän pidätti minua demonisella voimallaan paikoillani. Ja minä tunsin ratkaisun hetkemme tulleen, kaiken katkeamisen: ikuisen eron tai sitten molemminpuolisen nöyrytyksen. Mutta minä tiesin myös jotakin muuta, minä tiesin — Mefisto en ollut minä . . . Vilkaisin taaskin ympärillemme ja silloin näin kohtaloni tähden huolehtivan asiaini järjestymisestä. — Näin toisella puolen kadunkulmassa seuraavan puuhiamme pienen, kummallisen olennon. Pelästyin, en tahtonut katsoaakaan enää — koiraan, sillä koira, liikainen, riippuvakorvainen rakki se oli, joka tahtoi heittäytyä taas ystäväkseni.

Ei, en tahtonut moista seuraa! Käänsin koirasta kiireesti pääni koettaen katsella muualle, mutta tunsin, miten joku maagillinen voima veti minua kohti koiraa. Katsahdin toveriani. Olimme synkästi vaienneet, minä näin vain toverini katseessa jäätyneenä ylpeän Mefiston uhman.

Silmäni varastusivat jälleen koiraan . . . Näin samana hetkenä rakki silmissä iloisien välkähdyksen. Se kallisti päätään, katsoi veitikkamaisesti häntäänsä heiluttaen minuun, vilkaisten samalla kuin säälien ystäväni. Ja koira liehautti samassa häntäänsä yhä rohkaistuneemmin. Mutta katseeni vastasi torjuen ja koiran silmien ilme muuttui vakavan surulliseksi. — Katsolin toveriani.

— Minun täytyy lähteä nyt.

— Ymmärrän, että sinun nerosi ei voi alennua pienten kanssa.

Minuun koski. Mutta voitin pian hänen ivansa.

— On kysymys jostakin muusta kuin nerosta, — sanoin hiljaa.

— Jostakin muusta juuri, — vastasi hän jäätävän katkerana.

Olin tuntenut kuumen piston ja yhtäkkiä minä oivalsin, miten pieni, leikkivä Mefisto heräsi minussa. Katsahdin ensin toveriani,

senjälkeen rakkiin, jonka viisaat, lohduttavat silmät vastasivat minulle rohkaisevina. Aloin nauraa.

— Minua rakastavat ainakin koirat!

Vain viittaus kädelläni, ja koira oli muutamilla loikkauksilla vierelläni.

— Saitpa kaltaistasi seuraa, — nauroi toverini korkealta.

— Voithan sylkeä meitä!

Minä nauroin, taputin hellästi koiraa alkaen puhella sille leppeää kieltä. Tunsin toverini ärsytetyn raivon, mutta en ollut sitä huomaavinani. Mielenkiintoni oli kohdistunut koiraan. Olin nähnyt eläimen silmät, niiden kerjäävän kärsimyksen täyttämän uskollisen eläimen ilmeen ja tuskan kuuma villto raateli sydäntäni.

— Suo anteeksi, olen loukannut sinua!

Ojensin käteni toverilleni, mihin hän jäykästi tarttui. Häpesimme, katseemme väisti, minä tunsin, että toverini pidätti kiihkoaan.

— Puhellaan toiste, — sanoin hiljaa.

Näin me erosimme. Aloin kävellä kiireesti kuin jotain kauheaa paeten. Pieni rakki, uusi ystäväni, seurasi vain minua, juosten ja hypien väliin edessä, väliin vierelläni. — Olin valpunut syvyyteen. Sielussani poltti suuren ja pienen salaisuus. Minua rakastavat koirat, villsi sydäntäni hellä iva. Otin nenäliinan taskustani kuivaten kyynellä silmistäni. Minä en osaa enää itkeä, kyyneleet alkavat vain toisinaan vuotaa. Niin oli käynyt nytkin.

Mutta koira katsahti minuun. — Hänen tähtensäkö sinä suret, kysyivät hämmästelivät silmät. Minä nauroin ilahtuneena vastaukseksi. Tuo pieni, häväisty raukka oli meitä neroja viisaampi, meitä ylempänä! Auto vingahti ohi. Minua vihlaasi kipeästi. — Tuskin ja tuskin oli rakki parkani pelastunut pyörien alta. — Lievittävä hirtehisnauhu kohosi huulilleni. Noin ne ajavat, maan mahdollavat pienten yli! — Oloni oli melko mahdotonta. Ajattelin himmeästi, että ystäväni oli ollut viime ajat hiukan omituinen, hänen hermonsia eivät olleet kunnossa. Kuulin kuin kosken tumman kohinan, näin hämyssä liikuvan oudon varjon — turhaan ponnistelin, en päässyt ylös syvyydestäni.

Minut oli kutsuttu päivälliselle erään vanhan tuttavani rouvan luo. Suuntasin askeleni tuttua asuntoa kohti. — Kuljin koko matkan ajatuksissani. Olin soittanut kelloa ja tuskin oli avattu ovi, kun uusi ystäväni liivahti avaruudesta raosta sisään. Mutta talossa syntyi melu.

— Mitä? Sinä kuljetat likaisia koiria mukasi!

— Anna sen raukan olla, — minä koetin hellästi pyytää. — Katso, sillä on niin nöyrät, viisaat silmät.

— Vai ovat viisaat — kantaa kirppuja taloon.

Minä katsoin hiukan surullisena, kun koira häädettiin ulos. — Me istuimme aterialle, mutta rouva ihmetteli alakuloisuuttani. Hän oli lapsuuteni tuttu ja siksi tunsin kaikki omituisuuteni, oli minuun nähden usein hämmästyttävän hermoherkkä.

— Sitä koiraaako sinä suret?

— Miksi sinä olit kova. — Jos raukalla ei ole kotia, — vastasin hiljaa.

— Päästetään sisälle, kun olemme syöneet, — koetti emäntäni lohduttaa.

— Se on myöhäistä, — vastasin tylästi.

Hän katsoi oudosti minuun, kuin kysyen, mikä on myöhäistä.

— Eikä ole. Se odottaa oven takana, saatpa nähdä, — vastasi hän sitten.

Söimme kahden. Lapset olivat koulussa, miestä ei ollut, sillä hän oli eronnut miehensä.

— Pidätkö sinä, että ihminen on ylevämpi olento kuin koira? — kysyin äkkiä ajattelematta.

— En, — oli lyhyt, jyrkkä vastaus.

Nyökkäsin päätäni. Vaikenimme, yhteisymmärrys oli selvä. Mutta minä ajattelin taas koiraa.

— Miksi sinä et antanut koiran olla sisällä? — kysyin naurahtuen.

— Se ei tuo taloon mitään eikä minulla ole koirille ruokaa.

Ymmärsin. Leikki ei käynyt, tunsin loukkaanteneeni häntä. Olin itse samallinen ihmiskoiraa, sellainen taloon tuomaton elätettävä. — Minulle tuli heti syötyäni kiire lähteä talosta asioilleni. Kun avasin oven, tuli rouva mukaani katsomaan koiraa.

— Katso, tuossa se on. Seh, tule nyt sisään, — kutsui nainen.

Rakki haukahti iloisena. Häntä pyöri vinosti, silmissä välkkäsi aivan kuin rouvaa ärsyttävä riemu. Mutta eipä lähtenyt enää sisään!

— Se on loukkautunut, — minä sanoin. — Katso, kuinka se menee ylpeänä.

Me nauroimme erotessa. Lähdin astumaan katuja vapautuneena, sillä toisin hetkin minua jokaisen ihmisen läheisyys loukkaa, minä itse tunnen loukkaavani jokaista läheisyydelläni. Koira laukkasi edelläni, katsahtaen tavantakaa minuun, mutta aivan kuin tietäen suunnan. Minä kuljin syvyydessäni. Toinen minäni seurasi koiraa, toinen — Mefistoa. En tahtonut ajatella häntä, mutta tunsin silti kuin ainaaksi jotain kadottaneeni. Ja minä säikähdin joka kerta, kun auto suhahti ohitseni. Mutta katsahtaessani pelästyneenä ympärilleni näin heti jostakin nurkan takaa minua seuraavat valppaat silmät. — Älä pelkää, täällä minä olen!

— Mene, sinusta ei vahinkoa! — vastasin rakille vihaisena.

Poikkesin käyttämäni kirjakauppaan valitsemaan joitakin uusia teoksia. Viivysin mielestäni kaupassa aika kauan tutkien ja selailen kirjoja mitään ajattelematta. Lopuksi ojensin myyjättärelle valintani.

— Tililleni, — sanoin totutun tapani mukaan katsahtaen samalla epäluuloisena, vieläkö luottoa riittää vai ovatko jo täälläkin kuristajat kuiskailleet.

Minä en ajatellut lainkaan koiraa, mutta avatessani oven tiesin sen odottavan tuloani. Eläin ponnahti taaskin laukkaamaan. Mutta sitä ennen olin ennättänyt nähdä erään heran puhutteleva sitä taputellen sen likaista

turkkia varovasti. — Herra katsahti minuun — äkkiä jää murtui, silmiemme ympärillä he-räsivät tulenliekit.

— Teidätkö koira on? Suokaa anteeksi, mi-nua huvittavat toisinaan koirat.

Minä säikähdin itseäni. Tunsin olevani — Mefisto. Olin epäillyt nauroiko herra minulle.

— Suon anteeksi mielelläni. Koira ei ole minun — mukaani vain liittyvät aina tuollai-set rakit.

Olin iloinen. Tunsin antaneeni vastauksen herran ajatuksiin. Ja herra katsahti minuun hienosti loukkautuneella ylemmyydellä. Sen-te olette näköinenkin, minä en liity mukaan-ne, en ole rakki, sanoi herran katse. Säikäh-din — auto suhisti ohitsemme.

Palasin tuttavani rouvan luo. — Lapset oli-vat tulleet kotiin. Koira olisi varmaankin jo päästetty sisään, mutta se ei enää pyrkinyt-kään, jäi vain seurailemaan asioita talon lä-hettyvillä.

Lapset olivat päättäneet ateriansa ja siir-tyneet lepäämään ja lukemaan läksyjään toi-seen huoneeseen. Me vanhat joimme kahden kahvia harvasanaisina.

— Uskotko sinä, että jokaisella meistä on oma kohtalonsa? — nousi taas kysymys huu-llileni.

— Uskon, että jotakin on. — Ystäväni kat-soi minuun lujasti. Ymmärsin hänen tarkoit-tavan Jumalaa.

— Että jotakin on. Uskotko sinä, että toi-nen ihminen voi vaikuttaa toisen kohtaloon?

— Millä lailla vaikuttaa?

En vastannut heti. Minä kuulin kuin kos-ken kohinan saapuvan korviini ja samana hetkenä näin aivan selvästi — hänet. Minusta tuntui kuin kasvoni olisivat pyrkineet kalpe-nemaan.

— Että toinen voi hypätä esimerkiksi kos-keen toisen ajamana?

— Minä ymmärrän kyllä — jos loukkaa, ei-kä auta sellaista, joka on epätoivon partaalla. Aloin vapista. En tiedä näkökö hän sisäl-leni.

— Niin juuri. — vastasin hiljaa.

Käännyin hänestä painaen sormeni silmiä-ni vasten, etteivät kyyneleeni tulisi paljaste-tuksi.

Rouva meni käymään lastensa luona. Minä käännyin katselemaan ikkunasta hiljaiselle kadulle.

Seisoin ajatuksissani. Kuulin aivan selvään kosken etäisen kohinan. Pistin hetkeksi sor-meni korveni sisään katsellen yhä ikkunasta kadulle. — Kun otin sormet korvistani, kuulin koirien rähäkän kadulta, ja samassa näin kahden shuren hurtan ajavan takaa kissaa. Kissa pääsi onneksi pakenemaan kadun ohessa törröttävän katkenneen pylvään pää-hän. — Oli pikku kaupunki, syrjäinen katu. Koirat alkoivat pylvään ympärillä haukkua vihaisina, kissa köyristi ruumiinsa keräksi, karvat olivat nousseet pystyyn.

En tiedä, miksi olin niin tavattoman jän-nittynyt. Avasin ikkunan ja kurkoittaessani päätäni kadulle näin oman rakkini seuraavan syrjästä muutamien metrien päästä tapah-tumia. Katseemme kohtasivat, koiran silmis-

sä välähti. — Rakki oli ikäänkuin pyytänyt hyväksymistäni passiivisuudelleen. Minä kat-soin tutkien koiraan. — Oliko rakki parkani niin laiska, vai oliko se ehkä kissan puolella? kysyivät ihmettelevät ajatukseni. Sinä hetke-nä näin taas koiran katseen ja yhtäkkiä muistin kauan, kauan sitten tapahtuneita. Minä muistin Jukkaa, kuollutta toveriani. Jukka oli ainoa ystäväni, mitä minulla on milloinkaan ollut. Hän cpetti minut tietä-mään, mitä oli olla jalo. — Jukka kuoli puo-lestani jättäen minut raunioituvana ruumiina kärsimään.

Katsoin karvaturriani. Sen silmissä oli kuolleen toverini katse. En tiedä, mitä oli ta-pahtunut. Oliko koira lukenut ajatukseni? Käsitin vain, että koira oli valmis kissan täh-den kuolemaan jo pelkän katseeni tai sormeni viittauksesta.

Toiset koirat riehuivat patsaan ympärillä, kunnes samassa lennähti kissaa kohti kivi, ja eläin putosi alas. Tuskin ennätin tajuta, et-tä joku ilkeä poika oli heittänyt kiven, siksi kissan pako ei onnistunut. Koirat hyöksyivät hampaineen sen ruumiiseen, se parahti epä-toivoisesti. — Minä ennätin nähdä rakkini ikäänkuin käskyäni odottavat silmät, ja sa-massa syöksyi se auttamaan sorrettua. En tiedä vielä jälkeensä jääneen olinko kehoitta-nut koira. Sen vain tiedän, että jännityk-seni oli syvä. Vaikka ulkonaisesti eri puit-teissa, niin sisäisesti kuitenkin juuri samoin kuoli Jukka syösten taistelemaan puolestani hetkellä, jolloin kuristajani olisivat saaneet elinhermoni katkaistuksi.

Meni vain muutama silmänräpäys. Kissa oli päässyt pakenemaan, mutta koirat tappelivat nyt keskenään. Suuret hurtat hyökkäsivät puremaan pientä ystävääni. Huusin koirille vihaisena, mutta huutoni ei tehonnut. Ja sa-massa läheni kiiltävä auto tappelevia. — Pai-noin hetkeksi silmäni kiinni. Tarttuessani kä-silläni ikkunapieliin kuulin kadulta vingah-duksen. Kun avasin silmäni, tiesin jo tapah-tuman. Suuret hurtat ehtivät välttää vaa-ran, mutta pieni ystäväni oli kuollut. Auto oli ajanut sen yli.

Rouva, joka oli seurannut lasten kanssa toi-nessa huoneessa näytelmää, tuli luokseni kal-peana.

— Jos me olisimme päästäneet koiran asken sisälle, ei se olisi nyt kuollut, — sanoi hän va-littaen.

— Mutta silloin olisi kissa kuollut, — vasta-sin ajattelematta. Ja samana hetkenä näin sisäisillä silmilläni perättäisen sarjan keski-näisessä yhteydessä olevia asioita. — Katsoin rouvaan, tuskaani sekaantui pientä hymyä.

— Se oli Roinisen rouvan kissa, — sanoi rouva.

Säpsähdin taaskin oivaltaessani ystäväni ajatusten juoksun. — Minä tiesin, että Roi-nisen rouva oli menettänyt järkyttävällä ta-valla miehensä ja myös ainoan lapsensa, hä-nellä oli sydänvika.

— Oli parempi, että koira kuoli, — sanoin hiljaa.

— Niin, varmaan oli parempi niin, — täydensi emäntä ajatustani.

Mutta minä olin uupunut, suunnattoman uupunut. Kuulin kosken kohinan, en kestänyt enää toisen ihmisen läheisyyttä. Lähdin, koettaen salata tuskaani.

Tultuani kadulle katsoin hetken tylsänä veristä koiran ruumista, jota oli kerääntynyt joitakin ihmisiä säälimään. Ajattelin ottaa sen mukaani ja lähteä sitä kantamaan, mutta näin ihmiset ympärilläni ja kun katsoin heihin, puhkesi jääkuori, sähkö heräsi ja minä näin tulenliekkien syttyvän heidän silmiinsä.

Käännyin heistä. Näin poliisin tulevan ja korjaavan koiran ruumiin. Muistin Jukkaa, kuulin kosken kohinan. Horjuin kapakkaan. Koko ajan tunsin, että minun pitäisi mennä tapaamaan häntä, ystävääni, vielä ei olisi myöhää. Mutta minä en mennyt. Istuin kapakassa huumaten itseäni ja ajatellen himmeästi, kuinka kauan jaksan elää vielä tämän jälkeen.

Viikon kuluttua löydettiin toverini ruumis ajautuneena suvantoan kosken alle. Hän kuoli tuona yönä, jonka istuin synkkänä kapakassa. Me ihmiset kuljemme kylminä ohi, jos joku ihminen on kuollut, emme muista, että jokaisen lähimmäisemme kuolema on piasara lisää järeille jäävien syyllisyyden kuorma. Niin kauan olemme kylmiä kiviä, kunnes rakkaus leimahtaa meissä lävistäen sydämeimme. Kuinka raskasta onkaan ihmisten elämä, jotka eivät voi itseään paaduttaa, eivät muuttua kiviksi.

Aina, kun joudun pakon eteen ajatella, kuinka kauan jaksan elää kaiken jälkeen, meidän kapakkaan, valitsen yksinäisen pöydän, sillä siellä tiedän jännityksen laukeavan lohtuun. Siellä, musikin kirjoittaessa tuskaa, kehtän kuulla syyttömän veren äänen.

Minulta lienee mennyt sekaisin, mikä on suurta, mikä pientä. Minä pelkään viisaita, pelkään neroja. Minusta tuntuu aina, että silmistäni lähtee voima, joka herättää tulenliekit heidän silmissään. Minua rakastavat yhä enemmän vain lapset ja koirat ja kaikki hyljeksiytyt. Heidän ystävyytensä on elämäni ainoa lohtu.

Minä ymmärrän nyt kaiken, kun sovitus on myöhää. — Varmaan ystäväni oli päättänyt tekonsa jo ennemmin, sillä hänhän oli sairas, mutta se ei muuta asiaa. Sitä, että hän etsi tuona päivänä minut käsiinsä tahtoen minulle avautua, mutta minä en häntä ymmärtänyt, en ole voinut antaa koskaan anteeksi itselleni. Minä en ymmärtänyt häntä, vaan aloin väittää vastaan ja vedin hänessä alhaisen kilpailuvaistoni kutsumana esiin Mefiston. Jos olisin hiukankaan ymmärtänyt häntä, kuunnellut hänen puhettaan, olisi hän varmaankin tuona ylitäyttenä hetkenä avannut minulle sydämensä... Mutta minä en häntä ymmärtänyt ja nyt en pääse pakoon pimeiden hetkien huutoa, että olen syypää toisen ihmisen kuolemaan. Mutta niinhän on aina ollut ja niin kai täytyy ikuisesti olla, että syyttömät kuolevat syyllisten edestä.

Yrjö Koivukari.

ELINAN SURMA VALKOKANKAALLA

Elinan Surman filmaaminen oli onnellinen ajatus. Filmi muodostui erittäinkin ohjaajalle, Kalle Kaarnalle, sekä Kirstin osan esittäjälle Ella Eroselle ehdottomasti voitoksi.

Ohjaaja oli tehnyt tarkkaa historiallis-psykologista tutkimustyötä ja antanut filmille sen mukaisen huolellisen ulkoasun sekä luonut tapahtumain kehityksen kannalta ehjästi etenevän kokonaisuuden. Elinan Surma on todellinen filmi-draama, josta voidaan vaativammankin taiteellisen arvioinnin mielessä puhua vakavasti.

Ella Erosen Kirsti ansaitsisi sinänsä oman lukunsa. Ella Eronen on suuren tyylin tragedienne. Hänen Kirsti tulkintansa on syvästi eletty hienoon sisäiseen analyysiin pohjautuva suoritus, jollaista emme ole suomalaisessa elokuvassa ennen tavanneet. Ella Eroselle on tekniikka sinänsä aina sisäisesti eletyn yksilötapahtuman persoonallinen ilmaus. Ei kai tarvitse hämmästellä, miksi Ella Eroselle, koska hän kuuluu korkeamman arvoluokan taiteilijoihin, ei ole tilaa teatterissa!

Y. K.

PUOLUEJÄRJESTELMÄN KIROT

Työväenliike alkoi valloituksensa maassamme korkeaan idealismiin pohjautuvana työväen sorronalaisuudesta vapauttamisen aatteena. Maalaisliiton nousu perustui samaan, talonpojan vapauttamisen aatteen voimaan, missä varsinkin Santeri Alkion herätyshuuto muodostui koko liikkeen henkeä ja maailmankatsomussuuntaa määrääväksi. IKL sai tehtäväkseen hajanaisen, puoluepakon siteissä toisiaan raatelevan kansamme suuren yhdistymisaatteen lipun kohottamistyön.

Kuinka on käynyt? Eikö ole yhä uudelleen ja uudelleen toistunut johtajien heikkous: aatteen kavallusta kavalluksen jälkeen, maan uskollisimpain riistoa johtajain aineellisen ja esillepääsyn valtahimon tyydyttämiseksi.

Jos voisimme esittää tilastotaulukon palkkoista, ja palkkioista, mitä yksityiset puoluejohtajat nostavat omaan kukkaroonsa, olisivat ne murhaavaa kieltä puhuvia lukuja. Elämme puoluevallan, koston ja kuristuksen synkkiä vuosia. Mutta tunnemme syväkohinan, tiedämme, kuinka kuoren alla järkkyy.

Kaikki on menevä kahtia, kuin vedenjakaja halkaisee puolueet ja vasta silloin syntyy se, minkä syntyminen on tämän kansan ainoa pelastus. Suomen kansan täytyy joutua kuilun partaalle ennenkuin se herää käsittelemään vaaran suuruuden.

Tajuaako maalaisliiton johtajisto etsikko-aikojaan?

EINARI JUNTILA

Tuoreessa muistissa on vielä kittiläläisen Einari Junttilan suurta huomiota herättänyt muutaman vuoden takainen näyttely pääkaupungissa. Sehän muodostui vaatimattomalle harrastelijamaalarille suureksi menestykseksi sen jälkeen, kun eräs saksalainen taidetohtori "löysi" hänet Lapin-matkallaan. Muistan vielä hyvin sen tungoksen, joka Taidetallissa oli Junttilan akvarellien edessä. Mieleeni jäi silloin niiden raikas ja välitön luonnontunne sekä miehekäs ja komea muotoilupyrkimys, johon kotiseudun luonto tarjoo etsimätöntä virikettä. Värinäkemys, jolla oli vankka todellisuuspohja, ei luonnollisestikaan voinut olla täysin syventynyt ja ilmaisukeinojenkin puutteellisuus asetti silloin omat rajoituksensa, mutta joka tapauksessa näyttely herätti maisemataiteen ja Lapin luonnon harrastajissa harvinaisen suurta iloa ja antoi tulevaisuutta varten kauniita lupauksia.

Tänä syksynä on taiteilija esittänyt oululaiselle yleisölle järjestämällä näyttelyllä viitisenkymmentä vesivärimaalaustaan Seura-huoneen lämpiöön. Oli mielenkiintoista nähdä, miten Junttila on käyttänyt nyt kuluneet vuodet hyväkseen ja vaikka näyttelypaikka ainakaan pilvisenä päivänä ei ole erikoisen kiitollinen likaisenharmaane seinineen, tekevät työt hyvin myönteisen vaikutuksen. Sekä maisemakäsitys että ilmaisukeinot ovat nyttemmin huomattavasti kehittyneet. Näyttää siltä, että taiteilija on pyrkinyt intiimimpään maisemakuvaukseen, yhtenäiseen värisoinnutukseen ja tunnelmaan, Lapin luonnon syvimmän sielun kuvaukseen. Näyttelyn parhaat työt ovatkin mielestäni eräät hienostuneella ja herkällä tavalla maalatut sumukuvat ("Sumua Kilpisjoella" ja "Usvaa jängälä"), joissa tunnelma on tavattu suorastaan mestarillisesti. Näissä sekä eräässä kylmän-

kuulakkaassa kevättalven maisemassa Junttila osoittaa, että hänen akvarellitekniikkansa on kehittynyt jo sangen pitkälle. Allekirjoittaneesta tuntuu, että näissä suurta rauhaa ja erämaan luonnon ihmeellistä, kosmilista tunnetta henkivissä kuvissa taiteilija on saanut esille persoonallisintaan ja nyttemmin ilmaisukeinojen kehityttyä parhaiten tavatuakin. Kaikki kovan-selkeät ja kirkasväriset esineet ovat kietoutuneet Lapin omalaatuisen sinipunervaahan hämääjän tai kostean usvaan ja me tunnemme, että erämaa on ottanut meidät valtaansa.

Kirkkaammat ja koristeellisemmat tunturimaisemat eivät tehneet niim edullista vaikutusta tällä kertaa. Niiden väriasteikko on ilmeisesti selkiintynyt, mutta kuvavaiikutus on jollain tavalla ulkokohtaisempi, koristeellisiin keinoihin rajoittuva. Samaa tuntuu talvikuvissakin, vaikka talvinen Lappi on kyllä allekirjoittaneelle väri-ilmiöineen outo, joten jätän sen puolen tulevaisuuden harkintaan. Hyvin herkästi on tavattu lumipyry keväisellä hangella, jossa akvarellitekniikka pääsee oikeuksiinsa. Mainittakoon vielä lopuksi komeasti muotoiltu ja valaistustutkielmanaikin hauska maisema Pallastunturin Vatikurusta.

Junttila on ilmeisesti kehittynyt taiteessaan yhä enemmän tarkkailijaksi, jota asikarruttavat luonnon salaperäisyys ja sen siekullisten ilmeiden vaihtelut. Lappi erikoisine ilmiöineen ja omalaatuisuuksineen on saanut hänestä hartaan tutkittelijan. Me jäämme edelleen odottamaan, että hän esittää meille pohjoisen maakuntamme syventyneen näkemysensä mukaisesti ja vapauttaa Lapin kuvausta niistä ulkokohtaisista piirteistä, joita monetkin etelämpää vierailleet turistitaiteilijat ovat siihen tuoneet.

P. J.

HILJAA POJAT!

Melillä on yhtä hyvin taiteessa kuin politiikassa päädytty kuolleeseen pisteeseen: ollaan äänettämiä, hiljaa. Kehä on kierretty ympäri, valtapolitiikka on päässyt päämääräänsä: vasemmisto saa taasen vallan käsiinsä, tekee myönnytyksiä oikeistolle, ja oikeisto samalla vasemmistolle, näin ovat herrat tyytyväisiä. Ovat tyytyväisiä, mutta silti harjoittavat nalikutusta, vanhat, arvovaltaiset herrat. Oikeisto ja vasemmisto vetää vankkureita samojen aisojen raossa puhisten ja tuhisten ja punoittaen, mutta ilmeisessä sovinnossa, vain palkatut piskit pitävät räiskytystä yllä.

Ollaan hiljaa, kuolettavan hiljaa. Nyt on kaikki hyvin, kun ei mitään sen korkeampaa pyydetä kuin valtaa vallan nälkään ja rahaa rahan nälkään. Ja kansalle ojennetaan luuta kitaan: nyt on työväen ja talonpojan hallitus, maassa on kaikki hyvin. Näin on käynyt ei vain politiikan, vaan myös kirjallisuuden ja taiteen taistelukentällä. Tulenkantajat ja koko heidän sukupolvensa, jotka alunperin julistivat vain konjunktuurien autuaaksi tekevää valtaa, hikoilevat toivottomina, mutta hyvin nöyrinä: kyllä isät antavat heillekin, kun jaksavat kumartaa, pokkuroida. Antavat Erkki Valalle ja Jarno Pennaselle, antavat keskustaliberalisteille, mutta ehdolla, että lauma on pidettävä kurissa, pois kapinallisuus. Eikä sen kapinallisuuden kurissa pitämiseen paljon tarvita, kun mitään todellista kapinallisuutta ei ole ollutkaan. Vain leivän ja kunnan nälkää.

Hiljaisuus tukehduttaa, tämän tietää ennen kaikkea — uusi sukupolvi, se sukupolvi, joka on nähnyt, mihin johtaa vehkeily konjunktuurien mukaan, jolle elämä aukenee syvempänä, velvoittavampana. Siksi on kapinointa, on puhuttava.

Meidän ei tarvitse puhua nyt sosialisteista, ei kulttuuriliberalisteista, heidän politiikkansa on avointa valtapolitiikkaa, se ei käytä aatetta keppihevosenaan. On puhuttava ylioppilaista, AKS:sta, IKL:estä. On kysyttävä tässä rinnastuksessa, kädet sydämellä, mitä on suomettarelaisuus pojat? Mielestämme on

Okford-liike ja kansallisuuskysymys

Okford-liike ja kansallisuuskysymys.

Oxford-liikkeen tunnus on ehdoton rehellisyys.

Vastaamme: ei ole olemassa ilman isänmaanrakkautta ehdotonta rehellisyyttä.

Älyllistetty kristillisuus ilman totuudenrakkauden synnyttämää teon voimaa, on kristinuskon häpäisyä.

Tarvitaan keskitettyä johtajavaltaa

Terve kansantaloudellinen käsitys on suitsunut raitelitaan. Materialistisen tieteen logiikka on pirstana, ja on tehnyt haaksirikon, mutta toisinpäin näkevään kirkkaan logiikan maailmaan ei ole silmä avautunut.

Ainoa kansojen elämää rakentava voima on työ, s.o. keskitetyn johtajavallan korkeimpaan aktiviteettiin kohottama työ. Hajottava puoluejärjestelmä särkee tämän keskityksen synnyttämän tehon. Kansan kokonaisenergia kuluu kaikkien sodassa kaikkia vastaan.

vaara lähellä, etteivät vain AKS ja IKL muodostu eräänlaiseksi uussuomettarelaisuuden kasvatusjärjestöjä. Tunneimme valtapoliittiset, kristillis-siveelliset ja isänmaallisuuden suuntataistelut näissä järjestöissä. Tunneimme vehkeilyn, niin lähellä on sinimustien työ ollut alusta saakka näitä järjestöjä.

AKS ja IKL ovat joutuneet leikkauspöydälle koeteltavaksi nouseeko näissä järjestöissä johtoon kansan oikeustajuntaan vastaava rohkea rehellisyyden voima, joka yksin voi omistaa puoluejärjestelmän muurit ja luoda uuden rintamajaon, sekä sitä tietä tämän toisiaan raatelevan kansan suuren yhtymisen.

HEINÄTORIN KEMIKALIKAUPPA

(Omist. Olga Veijalainen) Kirkkok. 57, Vitalin talossa.

Suosittelee sairashoitovälineitä, sidetarpeita, kemikallioita y.m. alaan kuuluvia tavaroita.

PUHELINTILAUKSET 2674

Syysilta

*Syksyn metsä niinkuin kahle kaartaa
pellot keltaisine korsineen,
syksyn tummeneva sini saartaa
hämäryyttä yksinäisen veen.*

*Ylä kaukaisien kukkuloiden
kuolon tähden liekki lepattaa.
Unen lailla nousee usva soiden
kantain kukkain turhaa unelmaa.*

PAAVO HYNYNEN.

AUG. STRINDBERGIN KUSTAA VAASA

Strindberg tuo tässä näytelmässään esille kolme mielenkiintoista henkilöahmoa, jotka voimme tajuta myös saman yksilösielun kehitystaiavalluksen toisistaan eroittumiksi.

Kuningas Kustaa, tuo itsestään varma, kivettyneen vitalistisen voiman kaotettua ilmennys, jolle valta ja hallitsemisen oikeus kuuluvat itsestään selvänä. Mutta vaikeiden ratkaisujen tullen näyttäytyi tuo näennäisen voiman heikkous: sokea valitsee mustan tien ja näin vetää päälleen syyttömän veren huudon, joka nukkuvan herättää heikkoutensa tietoon ja riistäen omantunnon rauhan johtaa lopulta luhistumiseen.

Seuraava yksilösielun kehitysvaihe on prinsesi Erik, oikean ja väärän tietoon sisäisesti auennut (äidin vaikutus!), mutta siksi juuri heikko, koska totuuden valon lävistämänä sokean itsevarma vitaalinen voima taittuu eikä henki jaksa saavuttaa uutta uskon elämän synnyttämää elävän jäntevyyden voimaa. Siksi pysyy narrina, tyttöromantikan sankarina.

Kolmas kehitysvaihe on Olaus Petri, tuo kylmä, totuudenvalon lävistämä tiedon jääkäsi — neron tragedian huipennus, Jumala ja saatana samassa yksilössä.

Strindberg pääsi tähän saakka — kaatui portille, minkä avautuessa todellinen kestäväksi tekevä voima alkaa: ihminen voittaa itsessään neron kunnianhimon, ja syvemmän viisauden valaiseva, todellisen rakkausvoiman täyttämä lämpöihmisen kasvu herää. Tästä alkaa kristinusko, "rauhani annan minä teille" tieto! Strindberg kaatui portille, uupui samojen voimien uhrina kuin Nietzsche tai Eino Leino.

Esikulkijain uupumus on tienviittana jälkeentuleville. Siitä voimme kiittää myös Strindbergiä.

Y. K.

Vaistot

*Kavahtakaa
herättämästä petoa
mustissa syvyyksissäni.
Tahdon eläimessäni
loikoa kyläisenä.*

*Kavahtakaa
herättämästä petoa.
Kiristäkää kuolaimia,
varmistakaa
kuonokoppien lukot.*

*Ummistakaa silmäanne,
antakaa tulvan
vyöryä ylitsenne.
Arojen
punaisen, mustan ja keltaisen
tulvan.*

"PEKKA".

VALTIOMIESTEN KOHTAUS

Kuka pelasti maailman rauhan? Vastaaime kysymyksellä, missä tilassa olisi Euroopa ilman Hitleriä?

Chamberlain on epäilemättä gentleman demokraattisen keskitason yläpuolella, ja teot todistavat, että herrat tajusivat ja tunnustivat toistensa arvon.

Mutta mitä tajusi — juutalaisrakas sanomalehdistö? Mitä tuumitaan hra Stalinin päämajassa ja meillä esim. Sirkuskadulla?

Odotamme valtiomiesten uutta kohtausta, sillä ruotsalais-neuvostoliittolainen imperialismi uhkaa. Mitä sanottanee muutamien viikkojen kuluttua taas Stalinin päämajassa ja Sirkuskadulla.

MITEN POHJALAISTA LIIKE- JA SIVISTYSELÄMÄÄ ON HOIDETTAVA?

Nykyisin rahat virtaavat kotoa pois, kun niiden pitäisi virrata kotiin päin. Puuttuu keskitetty, järjestävän organisation aikaansaama taloudellinen ja sivistyksellinen yhteistyö.

Ahjo alkaa julkaista säännöllisesti pohjalaista kulttuurielämää valaisevia erikoiskirjoituksia. Ensi numerossa tutkistelee Helge Lück aihetta "Taidetta oululaisissa kodeissa", mistä saamme valaisevan kuvan Oulun vanhasta taiteen tuntemuksesta ja taiderakkautesta. Myöhemmin seuraa m.m. kirjoituksia musiikki- ja teatterioista Oulussa sekä Pohjanmaalla, samoin liike- ja teollisuustoiminnasta j.n.e.

Eräät Ahjon tähän numeroon aiotut kirjoitukset täytyi myöhästymisen tähden siirtää joulunumeroon, joka ilmestyy joulukuun alussa entistä ehompana.

K I R J A T

UUSKRISTILLINEN EKSPRESSIONISTI

Eino Hosia: TULIPUNAISET RATSASTAJAT. Romaani. Otava.

Eino Hosia hämmästyttää uudella voimanäytteellä julkaisemalla saman vuoden sisällä toisen laajahkon teoksen, "Tulipunaiset ratsastajat" kasvaa samasta luonnon ja henkisen maaperän luomasta ympäristöstä, mistä hänen koko tuotantonsa nousee: Satakunnan viljavien lakeuksien keskeltä, "rukoilevaisten" alkukristillisen laholaisuusjoukon hämäristä sielun syvyyksimaisemista.

Hosian tyylin erikoispiirteet ovat muuttuneet luonteenomaisemmiksi. Se kielen laaja, raskaana rytminä etenevä aaltoilu, mikä vaikuttaa toisinpäin "Orjantappuratiessä" keinokeinoisesti paisutetulta, on esiteltävänä olevassa Hosian uudessa kirjassa tullut hillitymmäksi. Näin on kieleen tullut hiotumpaa tausta kauneutta, mutta samalla se jo varoittaa tekijää kavahtamaan kirjanoppineiden standardisoitumisen vaarasta. Näin siksi, että suomalaisen proosan taiteellisen kielellisen ilmaisun korkeampia arvoja luovat juuri eri murrealueiden alkuperäisestä kansankielestä kohoavat, elävinä värähtelevät vivahteet ja sävyt, värit ja heijastukset. Hosia on tässä suhteessa tuonut suomalaisen proosan viljeilyyn yksinomaan hänelle persoonallista uutta ja mehekasta, jolla on vaikutustehtävänsä kaupunkikirjallisuuden standardipakoitukseen alistumattoman proosatyylin uudistajana.

Huomioitaessa teoksen sisäisiä arvoja voitaisiin ottaa samoin kuin "Orjantappuratiessä" erikoisesti tutkittavaksi yhteys luontoon Hosian ihmiskuvauksessa. Hosia antaa jo silnäsä verrattain laajan osuuden puhtaalle luonnon kuvaukselle, sen eri vuoden aikojen, päivän ja yön, aamun ja illan, valon ja pimeän, levon ja myrskyn värikkäälle maalailulle. Tässä suhteessa tulee usein mieleen Sillanpää, mutta silloin kun sillanpäälainen

vaiston pyrkimys on lepoon, takaisin passiiviseen alkurauhaan, kehän laajenemisen pelokas vastustus, on Hosian luonnonkuvauksen sisältö useimmiten täynnä liikettä, hengittävää, väreilevää, monivivahteisin värein ja äänin vaikuttavaa luonnon mahtavaa, rajoittamattomasti laajeneviin liikkumisaloihin pyrkivää alkuvoimaista poljentoa ja luomistapahtumaa, rajuja väänteitä, poltetta ja kiihkoa, kantava sisässään rajoja murskaavan luomisuhman. Hosian tuotannon yleisväritys on raskas, sen romanittinen tummuus, kuoren alla virtaava syvä, himmeänpehmeä poljento oudosti kiehtoo. Tässä nousee esiin suomalaisen luonteen — slaavilaissukuinen olemuspuoli ja samalla uskonnon ja luonnon keskinäisen vaikutusyhteyden paineesta esiinpuristuvan ihmisen sielullisen kehityksen loputon jatkuvaisuus. Tässä alati etenevä raskas rytmi muodostaa kuin kahdesta eri sähkökeskuksesta liikkeellelähtevän virran, toiselta puolen luonnon kauneuden unessa uiva tiedoton keinunta aalloilla eteenpäin, toiselta puolen eetoselämän kuohuttava, ristiriitaa ja tuskaa synnyttävä kamppailu.

"Tulipunaiset ratsastajat" teoksen ihmiskuvauksen perusidea on sama, mikä on Hosian koko tuotannon ja samalla ihmisen ongelman, lävitse maailman kirjallisuuden soiva perustiriliita: "lain alla" aineen siteissä sokeana vaeltava tuhoaa itseään korkeamman. Pyrkieessämme "Tulipunaiset ratsastajat" teoksen aatesyvyteen tahtoisin melkein sanoa, että Hosian niin värikäs esteettinen muotoilu melkeinpä hämää ja alentaa sitä arvoa, mikä taiteessa lopultakin muodostuu kuolemattomaksi: taiteen uhmaavaa ehdottomuusvoimaa tunkea ihmisen ongelman syvyyksiin, luoda ja purkaa vielä tuntemattoman hämäryyden alhoista aikansa tajuttavaksi elämää uudistavaa kuolemattomuusvoimaa. Tässä suhteessa on "Tulipunaiset ratsastajat" elävä todistus tekijän tinkimättömästä totuuspyrkimyksestä. Tekijän nuoruuteen katsoen hämmästyttävä persoonallinen kypsyyksy sekä saavutettu, uuden-

aikaisen proosataiteen omaksuman sanoisinko itämaiseen, alkukristilliseen syvyystiетoon et-siytyvään valotuskeinojen hallinta on suurten linjojen saavutuksen lupaus.

Kuitenkin hairahtuu tekijä toisinpaikoin pieniin heikkousrikkoksiin itseään vastaan antamalla vallan eräänlaiselle vanhalle piika-sentimentalisuuden henkäilylle, mitä suomala-lainen kirjallisuus huokuu niin runsain mää-rin. Mutta, Hosian ihmiskuvauksen tunnus-merkkinä on uuden aikakauden ilmaa: pyrki-mys pois vihan kehästä, myönteisyyteen, rak-kauteen — niitten suurten voimien syvyyteen, jotka aikamme ihmistä ajan suurten voimien myllerryksessä — mystillisenä poltteenä kut-suvat.

"Tulipunaiset ratsastajat", joskaan se koko-naispanoksena ei jaksaa saavuttaa "Orjantap-puratie" syvyyssmittoja, tulee varmaankin eroittumaan syksykauden kirjatulvasta oma-na persoonallisena, uudistuvan proosataiteem-me nopeasti kohoavaa tasoa voitokkaasti edus-tavana teoksena.

Yrjö Koivukari.

ESIKOISROMAANEJA

Aku Snellman: KOHTALON
TIKKKA. Romaani. WSOY.

"Kohtalon tikka" on esikoisromaani, ja on luonnollista, että siinä löytyy tällaisille tuot-teille luonteenomaisia vikoja. Huomattavin moite kohdistuu romaanin muodolliseen puo-leen. Teos ei vaikuta kypsältä, vaan on jää-nyt sommittelultaan vielä puolivalmiiksi, mas-samaiseksi luomukseksi, josta muodot ja hah-mot vasta alkavat päästä näkyviin. Olisi ol-lut varmasti eduksi teokselle, jos se olisi saa-nut vielä muotoutua ja yksinkertaistua. Jäl-kimmäistä seikkaa täytyy erikoisesti tähden-tää, sillä onnistuneen taideteoksen ominai-suuksia on ennen kaikkea sommittelun yk-sinkertaisuus. Mestari saa haluamansa vai-kutuksen esille muutamalla yksinkertaisella vedolla jättämällä taulustaan pois kaiken, mikä ei ole välttämätöntä, ja sama koskee myös kirjallisia tuotteita. Varsinkin ranska-lainen kirjallisuus, joka valitettavasti ei ny-kyisin ole meillä erikoisesti suosiossa, tarjoai-si tässä suhteessa erinomaisia esikuvia.

Emme kuitenkaan halua korostaa liiaksi Snellmanin teoksen kielteisiä puolia. Saattaa huomata, että tekijällä on todella sanomista, mutta hän kamppailee vielä monien vaikeuk-

Jatk. siv. 24.

Toivo Pekkane

JULKAISSUT UUDEN HIEON
NOVELLIKOKOELMAN

Tuskin kenenkään nuo-ren kirjailijamme kehi-tystä seurataan sellaisella mielenkiinnolla, jopa suo-rastaan jännityksellä kuin Toivo Pekkase. Tajutaan yleisesti, että tuo kehitys ei edusta ainoastaan tai-teellisesti merkitsevää saavutusta, vaan myöskin jotakin nykyiselle kulttuurillem-me tunnusomaista henkistä tapahtumaa, jotakin, joka par'aikaa tapahtuu "suoma-laisessa sielussa". Sen vuoksi hänen jo-kaisen kirjansa ilmestyminen on merkki-tapahtuma, joka aina antaa aiheita laa-joihin tilityksiin ja kannanottoihin mitä erilaisimmissa piireissä.

Ensimmäiset suuret voittonsa Pekka-nen saavutti novellistina. Nyt, useiden romaanien ja näytelmien jälleen, hän jälleen julkaisee novellikokoelman, "Le-vottomuus", jota monilla tahoilla on eh-ditty jo odottaakin.

Voimme ilman epäilyä sanoa, että Pekkase uusi novellikirja sisältää sivuja, jotka ovat mestarillisinta, mitä hän on taiteilijana luonut. Tuntuu siltä kuin hänessä olisi tapahtumassa jokin uusi, ratkaiseva kehitysvaihe, kuin hänen kir-jailijalaatunsa eri puolet kerääntyisivät näissä äärimmäisen tiivisrakenteisissa, väkevän sisäisen paineen kannattamissa kertomuksissa polttopisteeseensä.

Toivo Pekkane:

LEVOTTOMUUS

Kokoelman 17 novellia jakautuvat vii-teen ryhmään, joiden otsikot ovat: "Lap-sia", "Kaipaus", "Levottomuus", "Tuska" ja "Thmisiä".

200 sivua. Hinta 35 mk, kangask. 48 mk. Kustantaja WSOY.

sien kanssa. Hänen näkemyksensä on voimakasta, mutta kovin yksipuolisesti harmaata. Tämä todistaa asteikon vielä kapeaksi, joten kehitys siinäkin suhteessa olisi toivottavaa. Ja kun tuntuu, että kysymyksessä on rehellinen yritys, saattaa toivoa tekijän seuraavassa teoksessaan osoittavan kehitystä myönteiseen suuntaan.

Marita Kalima: KAHLEET. Romaani. WSOY.

Elias Saarinen: ELÄMÄN KUMMA KUDOS. Romaani. WSOY.

Käsiimme on ennen tämän numeron ilmentymistä ehtinyt vielä kaksi esikoisromaanikilpailuun osallistuvaa teosta, joten käsittelemme niitä seuraavassa yhdessä.

Kaliman romaani osoittaa jo melkoista kirjallista tottumusta, ja mikä on vielä ilahduttavampaa, se täyttää aika huomattavia taiteellisia vaatimuksia. Probleemanasettelu on onnistunut, sillä tekijä on ottanut mukaan vain välttämättömimmän ja rajoittunut siihen. Juoni on pääpiirteiltään vanha ja kuluinkin, mutta sitä on käsitelty tarpeellisen omaperäisesti: papinrouva, jonka mies on onnettomuustapauksen johdosta parantumattomasti sairaana, tuntee mieltymystä nuoreen apulaiseen ja aikoo luopua miehestään, mutta ratkaisevalla hetkellä ei voikaan toteuttaa päätöstään. Kuvauksen pääpaino on kokonaan sielunelämän puolella, ja varsinkin päähenkilö, sisäistä kriisiään eräva papinrouva, on nähty selvästi ja aidosti, todellisella luontaisella psykologisella vaistolla. Sen sijaan miesten kuvaaminen ei ole samalla tavoin onnistunutta. Esitystapa on naisellisen hennohkoa, mutta kokonaisuudessaan miellyttävää. Erikoisen maininnan ansaitsee vielä kaunis ja sointuva kieli.

Toinen yllämainituista teoksista ei kohoa läheskään samalle tasolle. Se on siksi avuton ja sävyltään teennäinen, ettei se ole juuri tavallista "lukemistotasoa" korkeammalla. Henkilöt ovat psykologisesti vähän vakuuttavia, tekijän filosofia mahtipontista ja naurettavaa lavertelemista. Ajankuvaus on huonosti suoritettu, ja asiallisia virheitä sekä suorastaan mahdottomia juttuja voi poimia mielin määrin. Tämä kaikki käy selville jo ensimmäisiltä sivuilta, joten lukijalta vaaditaan aivan erikoista sitkeyttä, että hän jaksaa kahlata kaikki kolme ja puoli sataa sivua loppuratkaisuun asti.

Lauri A. Nukari.

Aikakauslehti AHJO

KOLMAS VUOSIKERTA.

Toimitus ja konttori: Oulu, puh. 3294.

Ahjo aloitti toimintansa hiljaa, pitämättä melua itsestään. Lehden oloissamme jo verrattain pitkä ilmestymisaika on todistuksena siitä, että Ahjossa esitetyt ajatukset ovat elin-kykyisiä, lukijoissa vastakaikua herättäneitä.

Ahjo tarkoitettiin alunperin vain paikalliseksi lehdeksi, pohjalaisen kulttuurityön elvyttäjäksi, mutta vähitellen on tilaajakunta alkanut laajentua koko maata käsittäväksi.

Ahjon ohjelmaan kuuluu ensi sijassa taide ja kirjallisuus, senjälkeen kasvatus- ja sosiaaliset kysymykset.

Ahjoa rakastaa erikoisesti nuoriso. Ahjon nuoret avustajat ja asiamiehet saavatkin suurelta osalta kiittää oman ponnistelunsa tuloksia siitä, että lehti on alkanut saada varman aseman suomenkansan tietoisuudessa.

Ahjon tilaushinta, joka lehden sisältöön katsoen on halpa, pysyy neljännelle vuosikerralle 1939 lähettäessä samana, 30 mk 1/1 vk.

Ahjon yksityisnumerot yhteen sidottuina muodostavat arvokkaan sivistyksellisen aikakauskirjan.

Sisällys: Autiossa maassa, runo, Einari Vuorela. — Tulevaisuus ja nykyhetki. — Vuosia täyttäneitä: Heikki Toppila, Yrjö Koivukari. F. E. Sillampää, Lauri Heles. — Heimoharrastusta Oulusta 60-vuoden takaa, Pertti Juvani. — Runoja, Eino Pitkäkoski, Paavo Hynynen. — Mitä Länsi voi oppia Idästä? K. M. Wallenius-haastattelu, R. V. — Suomalaisen Kirjallisuuden kehitystie, Lauri Heles. — Kulkukoirat, Novelli, Yrjö Koivukari. — Einari Junttila, P. J. — Kirja-arvosteluja. — Pakinaa, y.m.

Sähkö-

KUVAAMO

OULU, Kirkkokatu 16. Puh. 29 77

SUOSITUIN PAIKKAKUNNALLA.

◆ ◆ ◆ Parhaimmat alusvaatteet ja sukat aikuisille ja lapsille ostattete edullisimmin

OULUN TRIKOO- JA LIINAVAVTEMYMÄLÄSTÄ

Kauppurienk. 15 — Puh. 20 92.

Oman liinavaateneulomon tuotteita

Syksykenkiä

parhaiten tehtaitten tuotetta saapunut ja saapuu varastoomme.

♦ ♦ Hintamme ovat tunnetusti sopivat.

IDA HUHTALAN KENKÄKAUPPA

OULU, Isokatu 25. — Puhelin 28 75.

J. H. PEKURI

OULUN KULTASEPPÄ OY.

Kirkkokatu 21.

Puhelin 22 25, asuntoon 21 45.

● ● Parhaita silmälaseja lääkärin määräyksellä. Hyvin lajiteltu varasto kaikkea kulta- ja hopeasepän alaan kuuluvaa tavaraa.

Leijona Terva-Pastilli 3:—

ÄLKÄÄ UNOHTAKO, että yskänpastilli joka todellakin auttaa on

**LEIJONA
TERVA-
PASTILLI**

Leijona Terva-Lakritsipastilli 3:—

O.Y. MERIJAL - OULU

JOH. KYLLÖNEN

OULU

Isokatu 14 — Puhelin 25 32

Polkupyörä- ja Korjausliike sekä polkupyörätarpeiden tukku- ja vähittäismyynti.

DUNLOP CORD
auton päälly- ja sisäkumien päävarasto Pohjois-Suomessa

VESI-

JA LÄMPÖJOHTOJA

suunnittelee ja rakentaa sekä myy alaansa kuuluvia tarvikkeita. Tarjouksia pyydettyä.

B. SOHLMAN

Pakkahuoneenk. 24,
puh. 26 75.

J. A. Lukkarilan

OULUN KAHVIKAUPAN
ja POHJOLAN TUPAKKAKAUPAN
myymälät sijaitsevat samassa talossa.

KIRKKOKATU 10 - Puhelin 27 56

MAITOKALKKI

ei ole lääke, se on välttämätön ruumiin rakennusaine. Opettajat ja vanhemmat selittääkää lapsille maitokalkin välttämättömyys hampaiden ja luuston vahvistamisessa.

Saatavana

**TERVEYSTARVIKE &
KEMIKALIKAUPASTA**

Oulu, Isok. 30, puh. 33 23

MERIKOSKEN APTEEKKI

O U L U

PUH. 2239

Ihanat, aistikaat

SYYSHATTUNNE

valitsette parhaiten meiltä! Suuri ja monipuolinen varasto. Hinnat halvat!

Käykää tutustumassa!

Arv. naismaailman suosioon sulkeutuen

Keskus-Muotiliike

Asemak. 26. - Puh. 35 56.

Oulun Hattukeskus

T. Nyberg — Kirkkokatu 25 — Puhelin 2974

*

NAISTEN HATTUJEN ERIKOISLIKE

ASEMAKADUN APTEEKKI

O U L U

Asemakatu 23 — Puhelin 3112

WILJO BYSTRÖM & CO

Laivanvälitys-
Huolinta-
Kivihiiili- ja
Koksiliike

PUHELIMET: 2155, 2156, 2350

Toppila 2266, 3056. Haukipudas 79

VILMIN SÄHKÖ- JA RADIOLIIKE

*Pohjois-Suomen tunnetuin sähk-
radio- ja gramofoonialan erikoisliike*

Myymäla, Oulu Asemakatu 23, puhelin 2698
Työhuoneet „ Linnankatu 8, „ 2561

H. JÄÄSKELÄISEN

Parturiliikettä

SEPÄNKATU 9 — PUHELIN 3270

suositellaan arvoisalle yleisölle!

A. FÄLT

*Ruoka-
ja Sekatavarakauppa*

Isokalu 62, puh. 2337. Suositellaan

Elokuvateatteri Kino

Oulu, Albertinkatu 9. Puhelin 3477

● *ohjelmistossa aina huolella
valikoidut uutuudet maassamme*

HAMMARIN SÄHKÖLIKE

Suurin ja monipuoli-
sien liike alallaan

M. A. SLOTTE & Co

OULU - PUHELIN 2988

KEMI - PUHELIN 412

Pohj.-Suomen suurimmat kenkä- ja nahkakaupat

OY PUUSEPPÄ OULUSSA

VANHIN JA TUNNETUIN PUUSEPPÄTEHDAS

Irtonumerot 1 mk - Vuosikerta 30 mk

UUSI APTEEKKI

OULU - KIRKKOK. 13 - PUH. 2014